

รายงาน
ผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐ - ๕ ปี)
ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙
ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๓๗๒.๒๑ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส ๖๙๑ ร รายงานผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔
ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔
กรุงเทพ, ๒๕๕๕.

๙๐ หน้า

ISBN : 978-616-270-054-5

๑. เด็กปฐมวัย ๒. การประเมินผล ๓. ชื่อเรื่อง

**รายงานผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔
ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔**

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ ๒๕/๒๕๒๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์ ๕๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
๙๙/๒๐ ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร : ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๒, ๒๕๑๔, ๒๕๑๘
โทรสาร : ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๙
Web Site : <http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
๙๐/๖ ซอยเจริญสุขุมวิท ๓๔/๑ ถนนเจริญสุขุมวิท
แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร : ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒
โทรสาร : ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒
E-mail : prigwhan54@hotmail.com

คำนำ

นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมรับผิดชอบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการภายใต้กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์นี้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้น ทำให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาที่ดีเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุล เต็มศักยภาพ เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ มีการออกกระเปียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

นโยบายและยุทธศาสตร์ฉบับนี้ถือเป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย ทำให้การดำเนินงานต่างๆ มีความชัดเจน ต่อเนื่อง มีโครงการที่ประสบความสำเร็จหลายโครงการ อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน ส่งผล ทำให้มาตรการ/แนวทางที่ระบุไว้บางอย่าง ไม่ทันต่อสถานการณ์และมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ในช่วงครึ่งแรก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๕ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ จึงได้จัดทำโครงการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ โดยศึกษาสภาพในปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในช่วงครึ่งหลังของนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และผู้สนใจทั่วไป สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

(ดร.ศศิธารา พิชัยชาญณรงค์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

รัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีงบประมาณด้านการศึกษา เป็นงบประมาณที่มีสัดส่วนการใช้จ่ายสูงที่สุดเป็นประจำทุกปี นโยบายการศึกษาในภาพรวมตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาจะเน้นที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่เด็กนักเรียนในระดับ ชั้นประถมศึกษาเป็นต้นไป แต่การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง เด็กปฐมวัยในช่วง อายุ ๐-๕ ปี เป็นช่วงวัยที่มีอัตราการเรียนรู้สูงสุด เป็นช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนา สมองของมนุษย์ การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงนี้จะทำให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพมากที่สุด สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เด็กปฐมวัยระดับชาติฉบับแรกของประเทศไทย ขึ้น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วง อายุ ๐-๕ ปี ทุกคน อย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ ตามวัย มีครอบครัวเป็นแกนหลัก ผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและ ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพ ของท้องถิ่น ประกอบด้วย ๓ ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน คือ ๑. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัย ๒. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และ ๓. ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เมื่อมีการดำเนินงานตามนโยบายและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ มาถึงระยะเวลาครึ่งหนึ่งของแผน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำโครงการติดตามและประเมินผลนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ช่วงครึ่งแรก พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ และมอบหมายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ร่วมดำเนินการติดตามและ ประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยได้ผลการประเมินในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. ผลการดำเนินงาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบมีการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ในเชิงปริมาณ ทั้ง ๓ ยุทธศาสตร์ ประกอบไปด้วยมาตรการทั้งสิ้น ๒๓ ด้าน ได้มีกิจกรรม/โครงการ ดำเนินงานไปแล้วทั้งสิ้น ๑๖ มาตรการ คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ในเชิงคุณภาพ มีโครงการที่ประสบความสำเร็จ และขยายผลต่อยอดการดำเนินงานไปยังหน่วยงานหลายโครงการ อาทิ โครงการหนังสือเล่มแรก สะท้อน ให้เห็นว่า นโยบายและยุทธศาสตร์มีการถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยมี รายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีแนวทาง/มาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น ๘ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๗ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๘๗.๕ ของมาตรการที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด โดยมาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ คือ การส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า เป็นยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากที่สุดทั้งในแง่ปริมาณ คือ มีโครงการที่ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เป็นจำนวนมากและครอบคลุมในหลายหน่วยงาน ทั้งนี้มีข้อสังเกต คือ มาตรการที่กำหนดส่วนใหญ่เป็นมาตรการการทำงานเชิงเดี่ยวคือ แต่ละหน่วยงานสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ได้แต่เสร็จในหน่วยงานตัวเอง อาทิ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย การดำเนินงานจึงสำเร็จได้โดยเร็ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่วนมาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินการเรื่องระบบประกันคุณภาพนั้น เป็นมาตรการที่อาศัยระยะเวลาในการดำเนินงาน และต้องประสานการทำงานหลายหน่วยงานจึงยังไม่สำเร็จในช่วงครึ่งแผนแรก ส่วนในแง่คุณภาพ การดำเนินงานโครงการต่างๆ ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานครอบคลุมจำนวนเด็กปฐมวัยได้เป็นจำนวนมาก แต่มาตรการที่เป็นการทำงานเชิงระบบ และอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายยังต้องเร่งรัดการทำงาน และพัฒนาระบบการทำงานต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทาง/มาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น ๘ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๔ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของมาตรการที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด โดยมาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ ประกอบด้วย ๑) การปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครูและบุคลากรอื่นๆ ๒) การปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ๓) การส่งเสริม สนับสนุน และสร้างเสริมความเข้มแข็ง ให้สมาคมวิชาชีพด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง และ ๔) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็กปฐมวัย

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ กล่าวคือมาตรการที่เป็นการดำเนินงานเฉพาะหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี แต่ในยุทธศาสตร์นี้ มาตรการส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน จึงทำให้มาตรการหลายมาตรการยังไม่ประสบความสำเร็จ สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานต่างๆ ยังขาดความร่วมมือในการทำงานและการทำงานแบบบูรณาการจึงต้องมีการปรับปรุงระบบและวิธีการใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานงานในยุทธศาสตร์นี้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ในยุทธศาสตร์ในช่วงหลังของแผน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทาง/มาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น ๗ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๕ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔ ของมาตรการที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด มาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ ได้แก่ ๑) การส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ ๒) การสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า ผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะเดียวกับ ๒ ยุทธศาสตร์ที่ผ่านมา กล่าวคือ มาตรการส่วนใหญ่มีโครงการรองรับและดำเนินงานสำเร็จได้ด้วยดี แต่บางมาตรการซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ยังดำเนินงานไม่แล้วเสร็จ อย่างไรก็ตาม มาตรการที่เป็นหัวใจของยุทธศาสตร์ คือ การออกกระเปาะปล้นกษัตริย์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ ได้ดำเนินงานเสร็จแล้ว และคณะกรรมการชุดนี้จะเป็นกลไกในการผลักดันแนวทางและมาตรการอื่นให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ผลการประเมิน

ในด้านการประเมินผล ใช้แบบจำลองการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's 7CIPP Model) โดยมีการสำเร็จความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนและทุกระดับการปฏิบัติงาน โดยมีผลสรุปว่า โครงการ/ กิจกรรมที่ดำเนินการ ในภาพรวมมีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ สอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงาน และสอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่า โครงการ/ กิจกรรมทั้งที่ดำเนินการภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ หรือดำเนินการภายใต้นโยบายของหน่วยงานเองมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นความต้องการที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญมาก โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation) และการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรมด้านความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งก็เป็นผลมาจากปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการในการดำเนินงาน อาทิ ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น ในเรื่องการได้รับงบประมาณที่ล่าช้าและไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ก็เป็นผลมาจากความไม่เพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ส่งผลทำให้ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลกระทบ

เชิงบวกก็เกิดจากการดำเนินงานอย่างขยันขันแข็งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานส่วนกลางก็ยังในตัวหลักต้นที่สำคัญที่จะทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ เพราะเป็นกลไกที่จะช่วยในการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้พร้อมในการดำเนินงาน รวมทั้งให้องค์ความรู้ในการดำเนินงานแก่หน่วยงานปฏิบัติ และส่งผลต่อมาว่า การดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักให้ชุมชนได้คิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยของชุมชนเอง การที่ชุมชนมีผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่ายเข้มแข็ง และเกิดจากการที่ครู/ ครู วรร.ตชด./ ผู้ดูแลเด็ก ได้ดำเนินการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน และมีส่วนในกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ

การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินโครงการที่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งมาจากการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น การปรับเปลี่ยนกำหนดระยะเวลา ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่การที่ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากปัญหาด้านงบประมาณที่ล่าช้าและไม่เพียงพอ และการขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านเด็กปฐมวัยหรือมีวุฒิการศึกษาปฐมวัย

การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ประเด็นการดำเนินโครงการฯ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการได้สร้างความพึงพอใจต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก การส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้และเข้าใจแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ส่งผลให้การดำเนินโครงการ/ กิจกรรมมีความยั่งยืน

การประเมินความสามารถในการขยายผล (Transportability Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า มีโครงการ/ กิจกรรมจำนวนหนึ่งได้กลายเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) เช่น โครงการหนังสือเล่มแรก ที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถนำไปใช้เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

๓. ปัญหาและอุปสรรค

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัญหา อุปสรรคที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ได้ดังนี้

๑. ปัญหาความไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (Area Based Problem) การดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์จะเน้นการแก้ไขปัญหาในเชิงประเด็นปัญหา (Agenda Based Strategy) ซึ่งแม้จะครอบคลุมปัญหาในทุกด้าน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จในทุกพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแก้ปัญหาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับแต่ละพื้นที่

อีกทั้งการจัดทำยุทธศาสตร์แม่ก็ได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำนโยบายแต่ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมจากพื้นที่ให้มากขึ้น อันจะทำให้ยุทธศาสตร์มีความอ่อนตัวมากขึ้นสามารถปรับแผนการทำงานให้เข้ากับพื้นที่ได้ทุกบริบท ซึ่งจะทำให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้มากขึ้น

๒. การกำหนดเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละยุทธศาสตร์ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลและวัดความสำเร็จในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์จึงทำได้ยาก ส่งผลให้การเปลี่ยนการดำเนินงานทำได้ยากเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน เมื่อไม่มีเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนจะส่งผลให้การออกแบบและจัดทำโครงการไม่สนองเจตนารมณ์ของนโยบายที่วางไว้ จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นโยบายฯ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๓. การขาดการทำงานอย่างบูรณาการ จากผลการดำเนินการพบว่า มาตรการที่เป็นการดำเนินงานเบ็ดเสร็จในหน่วยงานเดียวส่วนใหญ่จะดำเนินการสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่ขาดการขยายผลและต่อยอดการทำงานไปสู่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนมาตรการที่จะต้องดำเนินงานร่วมมือกันหลายหน่วยงาน มักจะไม่ประสบความสำเร็จ จึงสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความร่วมมือในการทำงาน ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการเท่าที่ควร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานในด้านประสิทธิผลการต่อยอด และความยั่งยืนในการทำงาน

๔. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

จากผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ สามารถประมวลปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย ๗ ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ “SUCCESSMODEL”

“SUCCESS MODEL”	
Supportive Agent (ปัจจัยสนับสนุน)	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กเครื่องมือต่าง ๆ - การสร้างมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย - สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโภชนาการของเด็กปฐมวัย - หลักสูตรการฝึกอบรม/ศูนย์วิชาการเด็ก - เทคนิคการจัดการเรียนรู้และคู่มือการวิจัย
Understanding Child Development (ความเข้าใจพัฒนาการของ เด็กปฐมวัย)	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ ความเข้าใจของแม่ตั้งแต่เริ่มมีครรภ์ - การให้ความรู้ผู้ปกครอง/ การฝึกอบรม - ความผูกพันระหว่างครอบครัวและเด็กปฐมวัย - การให้เด็กได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน
Child Connectivity (เครือข่าย)	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนแม่ ครอบครัว โรงพยาบาลและชุมชน - นักจิตวิทยาเด็ก - นักวิจัย
Caring Responsibility (เอาใจใส่ดูแล)	<ul style="list-style-type: none"> - เวลาของแม่ในการดูแลเด็กปฐมวัย - การสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เกี่ยวข้องและครอบครัว - CSR เด็กปฐมวัยด้านต่างๆ - หลักสูตรย้ายยาดูแลลูกหลาน - ความปลอดภัยของของใช้สำหรับเด็กที่ต้องได้มาตรฐานที่กำหนด - การคัดกรองเด็ก/ สรรพณะ - กลุ่มจิตอาสาเพื่อส่งเสริมความรู้อย่างมีคุณภาพ
Evaluating Improvement (การประเมินเพื่อพัฒนา)	<ul style="list-style-type: none"> - การติดตามเพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนและได้แนวทาง ในการประเมินพัฒนาการเด็ก - การประเมินพัฒนาการเด็กควรบรรลุด้านสิทธิเด็กในทุกมิติ - การร่วมปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องประชุมและการมีส่วนร่วม - การประเมินและคำนึงถึงต้นทุนชีวิตเด็กปฐมวัย - Child abuse - ความสอดคล้องระหว่างงานกับงบประมาณ

๗

รายงานการวิเคราะห์ผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐ - ๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙
ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔

“SUCCESS MODEL”

	<ul style="list-style-type: none"> - ความครอบคลุมมิติต่างๆที่นอกเหนือจากการศึกษา และการประยุกต์เข้ากับบริบทไทย - ความต่อเนื่องในการปฏิบัติ - การกำหนดตัวชี้วัด
<p>Strategic Enhancement (กลยุทธ์)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สิทธิเด็ก - โภชนาการ - การจัดการสิ่งแวดล้อม - ศูนย์กลางความร่วมมือที่ยึดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฐาน - คุณภาพเด็กแข็งแรงดีมีความสุขและมีความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของการรู้รอบ รู้คิด และรู้ธรรม โดยรู้ธรรมนั้น ประกอบด้วยคุณธรรมชาติ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม - นวัตกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย - การปรับกระบวนการที่คนพ่อแม่/ผู้เกี่ยวข้องสิทธิเด็ก ๔ ด้าน ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการปกป้องคุ้มครองเด็ก สิทธิ ในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม
<p>Service Fulfillment (การบริการเพื่อเติมเต็ม)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การดูแลเด็กพิการด้วยบัตรทอง - โครงการดูแลเด็ก/ พัฒนาการเด็ก - สถานประกอบการจัดสวัสดิการ - Day-care - นำโครงการที่เป็น Best Practice ไปขยายผล

๕. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์และการสรุปผลการดำเนินงานนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ในระยะต่อไป พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ สามารถกำหนดข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ดังนี้

๑. ด้านการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ในระยะต่อไป (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙) ไปปฏิบัติ

๑.๑ ควรมีการจัดโครงสร้างหน่วยปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) เพื่อการสนับสนุน ส่งเสริมและผลักดันให้มีการดำเนินการตามมาตรการอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๒ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน

๑.๓ หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ควรดำเนินการวิเคราะห์งบประมาณ หาแหล่งงบประมาณและทรัพยากร เพื่อจัดสรรให้แต่ละโครงการ/กิจกรรม สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรมได้

๑.๔ ควรมีการทบทวนยุทธศาสตร์โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ โดยใช้ประโยชน์จากภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยเสริมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ประสบความสำเร็จในทุกพื้นที่อย่างแท้จริง

๑.๕ ควรส่งเสริมให้แต่ละหน่วยงานจัดทำแผนปฏิบัติการที่บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้แนวทาง/มาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินงาน มีโครงการรองรับ สามารถดำเนินการได้

๒. ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๒.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการประเมินพฤติกรรม ประเมินพัฒนาการ ประเมินภาวะการเจริญเติบโต ประเมินภาวะโภชนาการ และการทันตสุขภาพ ให้แก่เด็กปฐมวัยทุกคน

๒.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการคัดกรองเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ เด็กพัฒนาการล่าช้า และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยกลุ่มดังกล่าว

๒.๓ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้ารับบริการทางการแพทย์อย่างครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกกลุ่ม ได้แก่ เด็กปกติ เด็กพิเศษ เด็กพิการซ้ำซ้อน เป็นต้น

๒.๔ ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กปฐมวัย และแผนที่ (Mapping) เด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามและค้นหาเด็กปฐมวัยที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

๓. ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

๓.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านการอบรมเลี้ยงดู เด็กปฐมวัย ให้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่า ตายาย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและรอบด้าน

๓.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรกำหนดมาตรการในการป้องกันดูแลไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ แก่เด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กปฐมวัยแต่ละกลุ่ม

๔. ด้านสภาพแวดล้อม

๔.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกกลุ่ม

๔.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กปฐมวัยแต่ละกลุ่ม

๕. ด้านการวิจัย

๕.๑ ควรมีการประเมินเปรียบเทียบผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนดำเนินโครงการในโอกาสต่อไป

๕.๒ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการ ดำเนินงานโครงการฯ เช่น ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

๕.๓ ควรมีการศึกษาระบบการและผลสำเร็จในการดำเนินงานทั้งเชิงคุณภาพและ เชิงปริมาณเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ญ
บทที่ ๑	
บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๒
๑.๓ ขอบเขตการศึกษา	๒
๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ	๓
บทที่ ๒	
การดำเนินงานที่ผ่านมาและสถานการณ์ปัจจุบัน	๔
๒.๑ สถานการณ์ด้านเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน	๔
๒.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๙
๒.๓ แผนการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑๗
๒.๔ การดำเนินงานภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๒๑
บทที่ ๓	
วิเคราะห์ผลการดำเนินงานในช่วงครึ่งแรกของนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๓๘
๓.๑ ความเชื่อมโยงและสอดคล้องทางยุทธศาสตร์เด็กปฐมวัย ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๓๘
๓.๒ การวิเคราะห์และประเมินผลผลการดำเนินงานตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๔๘
๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในดำเนินการตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๖๓

๘

รายงานการวิเคราะห์ผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐ - ๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙
ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔	
ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานในช่วงครึ่งหลังของนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๖๗
๔.๑ สรุปผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๖๗
๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๖๙
๔.๓ ข้อเสนอแนะการดำเนินงานนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐- ๕ ปี) ในระยะต่อไป พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙	๗๑
บรรณานุกรม	๗๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก โดยมีปรากฏอยู่ในแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๘ ปรากฏอยู่ในข้อ ๔ นโยบายด้านสังคม และคุณภาพชีวิต ข้อ ๔.๑ นโยบายการศึกษา ข้อ ๔.๑.๒ สร้างโอกาสทางการศึกษา “กระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้บกพร่องทางกายและการเรียนรู้ รวมทั้งชนกลุ่มน้อย โดยส่งเสริมการให้ความรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาถึงแรกเกิดให้ได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งแม่และเด็ก สนับสนุนการจัดการศึกษาตามวัยและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพ ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน” นอกจากนี้ ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัย แห่งชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๕ และประชุมปฏิบัติการด้านเด็กปฐมวัย วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๕ นายกรัฐมนตรีได้เห็นชอบความสำคัญของเด็กปฐมวัยและได้ประกาศนโยบาย รัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัยแรกเกิด ถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ ๑ ทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง” นอกจากนี้ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผน ตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอว่า การพัฒนาเด็กช่วงปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายด้านสังคมและคุณภาพ ชีวิตของ รัฐบาล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งและต้องพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกหลายด้านและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายช่วงวัย ทั้งสตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ รวมทั้งหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ดังนั้น เพื่อให้นโยบายดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์และเพื่อให้มีการ

บูรณาการวิธีการทำงานร่วมกัน จะได้จัดให้มีการประชุมร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือในเรื่องดังกล่าว โดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นประธานในการประชุมและให้ถือเป็นวาระแห่งชาติ และเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล คณะรัฐมนตรีประกาศนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย และเห็นชอบในหลักการแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ ๑) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเช่นกัน โดยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานาน ซึ่งที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและที่เรียบร้อยแล้วเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๐ โดยเน้นการทำงานอย่างบูรณาการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกัน และรับผิดชอบในประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่รับผิดชอบอยู่

ปัจจุบัน นโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ดำเนินการเข้ามาสู่ระยะครึ่งแผน สำนักงานฯ จึงมีแนวคิดที่จะดำเนินการติดตามและผลประเมิน รวมทั้งทบทวนยุทธศาสตร์ และแนวทางในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแผนยุทธศาสตร์นี้ และตามนโยบายของรัฐบาล สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔

๒) เพื่อทบทวนและปรับปรุงนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ที่ดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงจัดทำข้อเสนอแนะในการดำเนินการระยะต่อไปของนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ให้การดำเนินการตามแผนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑) **ขอบเขตเนื้อหา:** แผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยของหน่วยงานต่างๆ ภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙ ที่หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้ดำเนินการในช่วงครึ่งแผน (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)

๒) **กลุ่มเป้าหมาย:** หน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้ดำเนินการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ในช่วงครึ่งแผน (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วย

๑) ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในด้านปฐมวัย ในกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงวัฒนธรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก

และเยาวชน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ
และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

- ๒) พ่อแม่ ผู้ปกครอง
- ๓) ผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย
- ๔) ครูปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก
- ๕) ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑) ทราบถึงผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการภายใต้นโยบายและ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
นอกจากนี้ ยังเข้าใจถึงสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อ
เด็กปฐมวัยในปัจจุบัน

๒) ได้ข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินการ
ในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ที่จะ
ดำเนินการในระยะต่อไปของแผน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยประสบความสำเร็จ
ตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

บทที่ ๒

การดำเนินงานที่ผ่านมา และสถานการณ์ปัจจุบัน

๒.๑ สถานการณ์ด้านเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน

๒.๑.๑ ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ ๑ ครอบคลุมเด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาสเด็กพิการ รวมถึงเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทยซึ่งการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพนั้น จะส่งผลต่อทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างชัดเจน คือ เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น มีการทำงานที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเอง และลดการพึ่งพิงจากรัฐลดอาชญากรรม ฉะนั้น นโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก อาทิ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ที่มุ่งพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยการพัฒนาค้นคว้าความรู้เกิดภูมิคุ้มกัน พัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้อันของคนทุกกลุ่ม ทุกวัยตลอดชีวิต **เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก** ให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต
- แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙) ที่ได้กำหนดการพัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุล มีนโยบายดำเนินการพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ได้ตั้งเป้าหมายให้**เด็กปฐมวัยอายุ ๐-๕ ปี** ทุกคนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา

- ปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) กำหนดให้ขยายการดูแลเด็กปฐมวัยและกิจกรรมอื่นๆ เพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการประเทศไทย จึงได้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ กำหนดแนวนโยบายในการให้การอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนา**เด็กอายุ ๐-๕ ปี** อย่างรอบด้าน และมียุทธศาสตร์ในการให้ประชาสังคมทุกระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีประกาศอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ **ให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นลำดับแรก**

ในทศวรรษที่ผ่านมาองค์ความรู้และแนวคิดเรื่องการพัฒนาสมองเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการกำหนดความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

ประการที่ ๑ การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ซึ่งอยู่ในช่วงปฐมวัยเพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็กและให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มี ส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกช่วงวัย

ประการที่ ๒ แนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยด้านพัฒนาการเด็กได้แสดงว่า ปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย

ประการที่ ๓ องค์ความรู้และแนวคิดสมัยใหม่เรื่องการพัฒนาสมองมีการใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ไปวิเคราะห์สมอง ถ่ายภาพสมองเพื่อศึกษาพัฒนาการแต่ละขั้นตอน ความรู้ใหม่ พบว่าโอกาสแห่งการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้สูงสุดอยู่ในช่วงวัยเด็ก การเติบโตและพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการเรียนรู้ และเริ่มตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ ในช่วง ๓-๖ เดือน ในครรภ์มีการสร้างเซลล์สมองสูงสุด การเติบโตของสมองสูงสุดในช่วง ๐-๖ ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณ ทำให้สมองของเด็กมีขนาด ๙๐-๙๕ % สมองไม่ได้หยุดเติบโตเมื่ออายุ ๖ ปี แต่สมองเติบโตจนถึงอายุ ๒๐-๒๕ ปี การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ของสมอง เช่น การทำงานร่วมกันของสมองซีกซ้ายและขวา จากองค์ความรู้นี้นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของสมอง

ประการที่ ๔ การพัฒนาคุณลักษณะตามช่วงวัย การพัฒนาคุณลักษณะของเด็กในวัย ๓-๕ ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ถูกผิด พ่อแม่ต้องสอนเรื่องการยอมรับผิด ไม่หยิ่งของผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น เด็กต้องรู้จักการถูกลงโทษโดยผลของการกระทำผิด การควบคุมอารมณ์ เด็กวัยนี้ยากได้อะไรก็ต้องการให้ได้ดังใจ พ่อแม่ต้องสอนให้เด็กเรียนรู้การควบคุมตนเอง ควบคุมความโกรธ ควบคุมความอยากรู้จักรอคอย

ประการที่ ๕ การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การวิจัยได้แสดงว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงชีวิตวัยเยาว์ เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของประชากรในสังคม

แนวคิดที่ได้กล่าวมานี้ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัย การพัฒนาเด็กปฐมวัยจำเป็นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของความต้องการและมีความยืดหยุ่นตามความหลากหลายของศักยภาพและสมรรถนะเด็ก และกล่าวโดยสรุปความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยจะประกอบด้วย

- ๑) พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้ ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต
- ๒) เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ๓) เป็นการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- ๔) สร้างฐานรากของชีวิต (Foundation Building Blocks)
- ๕) เป็นช่วงวัยที่ต้องการการปลูกฝัง บ่มเพาะเป็นพิเศษ

๒.๑.๒ สภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

จากทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ฉะนั้นหากเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เด็กจะเกิดพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในทางตรงข้ามหากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดู และพัฒนาอย่างถูกต้อง เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้ว โอกาสทองของการพัฒนาก็จะไม่หวนกลับมาอีก

ด้วยเหตุนี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้เลี้ยงดูเด็กต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กในช่วง ๐-๕ ปี ซึ่งจะสามารถเลี้ยงดู จัดประสบการณ์พัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพที่แท้จริง

๑) สภาพปัจจุบันของการดูแลเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี

จากข้อมูลสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๔ สำนักวิจัยและพัฒนาศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่าข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีเด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวนทั้งสิ้น ๔,๙๘๒,๙๖๗ คน เป็นเด็กต่ำกว่า ๓ ปี จำนวน ๒,๒๙๒,๓๗๕ คน และเด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๒,๖๙๐,๕๙๒ คน ซึ่งพบว่าในปี ๒๕๕๔ มีเด็กปฐมวัยที่รับบริการการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาทั้งสิ้น ๒,๘๐๖,๘๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวพบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่โดยเฉพาะเด็กอายุ ๓-๕ ปี ได้รับการพัฒนาและเข้ารับบริการการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ อาทิ ในระดับชั้นอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีเด็กปฐมวัยบางส่วนที่ได้รับการเลี้ยงดู และพัฒนาโดยครอบครัว

๒) สภาพปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่น่าวิตกและถือเป็นวิกฤตของเด็กปฐมวัย เนื่องจากข้อเท็จจริงจากการประเมินสถานการณ์และทดสอบพัฒนาการอย่างคัดกรองในเด็กปฐมวัย (อายุ ๐-๕ ปี) พบว่า โดยภาพรวมเด็กปฐมวัย

มีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้าในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม เมื่อพิจารณาจากประเด็นปัญหาต่าง ๆ แล้ว สรุปได้ดังนี้

๒.๑) การเลี้ยงดู

๒.๑.๑) การเลี้ยงดูโดยครอบครัว

เด็กอายุ ๐-๕ ปี ที่อยู่กับครอบครัว พ่อแม่ไม่มีโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดีและวิธีปฏิบัติตนกับลูกในทางที่ถูกต้อง พ่อแม่จำนวนมากไม่ให้ความสำคัญของการดูแลลูกด้วยตนเอง บ่อยๆปล่อยให้อยู่กับญาติหรือผู้เลี้ยงดูอื่นที่ยังมีพ่อแม่จำนวนมากที่ยังเข้าใจผิดในเรื่องการเลี้ยงดูลูก เช่น ให้ความรักด้วยวิธีการให้สิ่งของที่เป็นรางวัล ติเด็กทุกครั้งที่ทำผิด ชู้เด็กว่า “จะไม่รัก” ถ้าไม่เชื่อฟัง ให้เด็กกลัวในตัวบุคคลที่ผิด ๆ เช่น หมอ ตำรวจ ฯลฯ เป็นต้น

๒.๑.๒) การเลี้ยงดูโดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๑) เด็กอายุ ๐-๓ ปี ที่รับบริการจากสถานรับเลี้ยงเด็ก พบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ยังต้องด้านคุณภาพทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะมาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม อาทิ มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็ก มาตรฐานสถานรับเลี้ยงเด็ก มาตรฐานครูที่เลี้ยง รวมทั้งยังไม่มีมาตรการดูแลคุณภาพมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

(๒) เด็กอายุ ๓-๕ ปี ที่รับบริการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบศูนย์เด็กเล็ก พบว่ายังขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เช่น ให้เด็กเรียนท่องจำอย่างเดียว ไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็ก ๆ การให้เด็กนั่งอยู่กับที่ทั้งวัน การเร่งสอนอ่าน เขียน คิดเลข การเรียนการสอนดำเนินการโดยขาดความเข้าใจปรัชญาพื้นฐานที่มีการเรียนรู้ของเด็ก กระบวนการผลิตครูที่เลี้ยง และการเตรียมบุคลากรต้องเน้นการเสริมสร้างให้บุคลากรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมมีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก ปัจจุบันยังขาดการฝึกอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพน้อย รวมทั้งขาดการกำกับดูแลมาตรฐานศูนย์เด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ

(๓) เด็กอายุ ๓-๕ ปี ที่รับบริการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบโรงเรียนอนุบาลยังต้องคุณภาพในเรื่องการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ได้แก่ การเร่งสอนอ่าน เขียน คิดเลข เพื่อให้สามารถสอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ไม่ให้อิสระแก่เด็กในการแสดงออก ห้ามเด็กพูดการบังคับให้นั่งเงียบ ๆ ให้การบ้านทุกวัน รวมทั้งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ นโยบายการผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งการจัดการหาบุคลากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กยังขาดกุมารแพทย์ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยาเด็ก ครูด้านการศึกษานปฐมวัย ที่จะช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ยังมีอยู่น้อย

๒.๒) การพัฒนาเด็ก

(๑) ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัจจุบันการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยดำเนินการโดยปราศจากความเข้าใจในปรัชญาพื้นฐานที่มีต่อมนุษย์ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยของชีวิต รวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชนจึงทำให้ขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการคุ้มครองป้องกันให้เด็กทุกคนอยู่รอดปลอดภัย มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัยทุกด้าน

(๒) ขาดการวิจัย/ ความรู้เชิงสังเคราะห์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทั้งองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก องค์ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการดูแลเด็กปฐมวัยในต่างประเทศมากมาย แต่การนำองค์ความรู้เหล่านี้มาศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริการและการศึกษาปฐมวัย ในบริบทของประเทศไทยมีน้อยขาดการกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการเผยแพร่ที่จะนำสู่การส่งเสริมให้เกิดความเชี่ยวชาญแก่ผู้สอนและผู้วิจัยระดับอุดมศึกษา ในอันที่จะนำมาใช้ฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยในระยะยาว

(๓) ขาดวิธีบริหารจัดการที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ บริหารจัดการด้านการบริการและการศึกษาเด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้เฉพาะทางที่จะช่วยให้การบริการแก่เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการจัดหาและการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมแก่เด็กตามวัย การจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านตลอดจนการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการบริหารจัดการ

(๔) ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมต้องมีบูรณาการของงานด้านต่างๆ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การปกป้องคุ้มครอง ความมั่นคงทางสังคม สวัสดิการ โดยมีการประสานกับครอบครัว ชุมชน สังคมอย่างมีประสิทธิภาพและจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ มีบุคลากรพอเพียงกับการประสานความรู้และทักษะในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

(๕) ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานจัดบริการ/ พัฒนา หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการบริการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) และการให้ความรู้พ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก ทั้งภาครัฐและเอกชนไม่น้อยกว่า ๘ กระทรวง ๓๕ หน่วยงาน แต่ก็ยังไม่สามารถจัดบริการเสริมกำลังครอบครัว เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดการประสานงาน และไม่มีเอกภาพของนโยบาย ตลอดจนถึงทิศทางการจัดการศึกษา

(๖) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน ประชาชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมและใส่ใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากขึ้น เพื่อให้พลังชุมชนและท้องถิ่นเป็นขุมกำลังที่ช่วยดูแลได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

(๗) ขาดการทอนแผนระยะสั้นและระยะยาวไปสู่การปฏิบัติ ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กมาเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี แต่ไม่ได้กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงของการนำแผนไปสู่การ

ปฏิบัติ ขาดกลไกการดำเนินงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังไม่มี การติดตามและ ประเมินผล ให้สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนต่าง ๆ

(๘) ขาดการระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะภาครัฐยังไม่ ได้ “ลงทุน” เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ชัดเจนเหมาะสมและต่อเนื่อง

จากความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย และความตระหนักถึงสถานการณ์ และปัญหาของ เด็กปฐมวัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานกฤษฎีกา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ จึงร่วมพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติ และทุกระดับในการส่งเสริม สนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน เพื่อให้กระทรวงและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว

พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

สาระสำคัญของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ประกอบด้วย ประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุลเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็นรากฐาน อันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อ ๆ ไป

๒. วัตถุประสงค์ของนโยบายและยุทธศาสตร์

๑) เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับในการส่งเสริมสนับสนุน เด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน

๒) เพื่อให้กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์/ แผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนา เด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ข้อเสนอแนะการวิจัย การติดตาม และประเมินผล

๔) เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

๓. นโยบาย

พัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ ๐-๕ ปี ทุกคน อย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ มีครอบครัว เป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมในการจัดการบริการ และสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตามวัย

๔. กลุ่มเป้าหมาย

- (๑) เด็กอายุ ๐-๕ ปี ทุกคน
- (๒) พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- (๓) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ
- (๔) ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัคร ในรูปแบบต่างๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/ เยาวชน ฯลฯ
- (๕) สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สหกรณ์ ชุมชน สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพ และ องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

๕. ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลัก เป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ที่ชัดเจนต่อไป ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย ๓ ยุทธศาสตร์

- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

๕.๑ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

แนวคิด

(๑) เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารและการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก ด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์

(๒) มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมหลากหลาย และทั่วถึงในการพัฒนาเด็ก ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนให้การพัฒนา

ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และมีนิสัยที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก และครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นอย่างมีคุณภาพ

(๓) มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยของเด็ก ระหว่างครอบครัวกับสถานบริการและ/ หรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

(๑) การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริม พัฒนาการทุกด้าน ในกรณีที่จำเป็นให้สถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ให้บริการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/ พี่เลี้ยงเด็กที่ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านเด็กปฐมวัยแล้ว เป็นผู้ดูแลและพัฒนาเด็กที่สำคัญคือ ให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุด

(๒) การพัฒนาเด็กอายุ ๓-๕ ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริม พัฒนาการและให้สถานพัฒนาเด็กสถานศึกษาหรือรูปแบบอื่นทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก โดยผู้ดูแลเด็ก และครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มืออาชีพ” คือ มีความรู้เจตคติ ค่านิยม รวมถึงมีทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดในการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก รอบด้านในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็ก โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

ในกรณีที่พ่อแม่ประสงค์จะเลี้ยงดูและให้การเรียนรู้ลูกด้วยตนเอง หรือจัดเป็นกลุ่ม ๆ ในชุมชน รัฐต้องสนับสนุนให้พ่อแม่มีความรู้และทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน

(๓) การพัฒนาเด็กอายุ ๐-๕ ปี ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการให้บริการ ด้านสุขภาพทางกายและทางจิตใจแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาปัญหาและข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้นโดย ระบบการส่งต่อที่ดี ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเชื่อมโยงจากบ้านไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน และหน่วยบริการทางการแพทย์ในกรณีที่จำเป็นเด็กสามารถได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์

แนวทาง/ มาตรการ

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการ การศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและคุณภาพ

(๒) สนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน อย่างบูรณาการ

(๓) เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหา และเฝ้าระวัง หากพบความบกพร่อง ผู้ดูแลเด็ก (พ่อแม่ ผู้ปกครอง แพทย์ พยาบาล ฯลฯ) ต้องให้การบำบัดช่วยเหลือหรือส่งต่อไปยังศูนย์หรือหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะทางทันที

(๔) รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนอง ความต้องการตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการ พิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

- (๕) กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีการจัดทำตัวบ่งชี้คุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสากล สอดคล้องกับความรู้ใหม่
- (๖) ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบและเลือกการบริการที่เหมาะสม
- (๗) พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/ อนุบาลศึกษา โดยเฉพาะระบบส่งต่อเชื่อมโยงเด็กที่มีความบกพร่องไปยังผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง หรือให้เด็กได้รับการตรวจวินิจฉัย และช่วยเหลือแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับผู้ดูแลเด็กประเภทต่าง ๆ ที่ให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัย
- (๘) ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐภาคเอกชนภาคธุรกิจเอกชนและผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัยผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน ที่มีคุณภาพและราคาถูก

๕.๒ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิด

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ หญิงตั้งครรภ์ ครู บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งได้คุ้มครองป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นได้

เป้าหมาย

- (๑) การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ให้ใช้หลักการที่มีบ้านและครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญ เป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (Home based approach) และพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม
- (๒) พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงอายุ ๕ ปี รวมถึงการให้ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการเด็กอายุ ๖-๘ ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่องของพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ

แนวทาง/ มาตรการ

- (๑) จัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัว คู่สมรสใหม่ผู้เลี้ยงดูเด็ก ครู ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสภาวะต่าง ๆ กัน อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการพัฒนาเด็ก รับผิดชอบ อบรม เลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่อยู่ในชนบทหรือชุมชนที่ห่างไกล

(๒) สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เลี้ยงดูเด็ก ครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ชุมชน สังคมในเรื่องความรู้ที่ถูกต้องของการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร โปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ วิกิทัศน์ ซีดีรอม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ฯลฯ อย่างหลากหลาย

(๓) จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กที่ก้าวหน้าเหมาะสมตามวัย สำหรับ ผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้ และจัดให้มีวิธีการประเมินผล การพัฒนาเด็กปฐมวัย และคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก สามารถใช้สังเกตพัฒนาการของเด็กรวมทั้งสามารถวิเคราะห์ความผิดปกติของเด็กตั้งแต่แรกเริ่มเพื่อ ค้นพบความผิดปกติโดยเร็วที่สุด และให้เด็กได้รับการบำบัดช่วยเหลืออย่างทันท่วงที รวมทั้งรวบรวม แลกเปลี่ยนความรู้และบริการต่างๆ ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถติดต่อ ขอคำแนะนำ หรือขอความช่วยเหลือ ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้สะดวกและรวดเร็วเพื่อลดความซ้ำซ้อน และประหยัดงบประมาณ

(๔) ดำเนินการให้มีการปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู และ บุคลากรอื่น เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นต้น ให้มีคุณลักษณะและคุณภาพเหมาะสมกับการทำงานกับเด็กวัยนี้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านความรู้ และทักษะด้านจิตวิทยากับเด็ก ปรัชญา และทิศทางการพัฒนาเด็ก จิตวิทยาการเรียนรู้ ศิลปะ การถ่ายทอดความรู้และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

(๕) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษา สำหรับเด็ก ปฐมวัยให้เป็นมือ “อาชีพ” และสามารถดำเนินงานร่วมกันในรูปสหวิทยาการโดยให้มีการจัดฝึกอบรม ที่เป็นระบบ มีความหลากหลายและต่อเนื่องแก่ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ที่มีความรู้พื้นฐานและระดับการศึกษา ต่างกัน ให้มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเพิ่มขึ้นมีความรู้และทักษะที่สามารถให้การช่วยเหลือเด็ก ที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญา และด้านการเรียนรู้ มีความสามารถในการเลี้ยงดูเด็ก ให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

(๖) ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำงาน เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งระบบการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคคลที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นตัวอย่าง อันดีแก่เพื่อนร่วมงาน

(๗) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็ง ให้สมาคมวิชาชีพสำหรับบุคลากร ด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมครูอนุบาลในภาคภูมิศาสตร์ สนับสนุนให้มีความรู้ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพิ่มประสบการณ์ด้านนวัตกรรม สื่อที่เกี่ยวข้องกับ เด็กปฐมวัยทุกประเภทและมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพโดยมีกฎหมายรองรับ

(๘) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็กปฐมวัยเพื่อ ยกกระดับคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะให้มีการรวมตัวของกลุ่มชมรมผู้ปกครองของเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาได้ตามศักยภาพ

๕.๓ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาปฐมวัย

แนวคิด

(๑) ทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กร สถาบัน สื่อมวลชน ในทุกระดับ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแล ส่งเสริม ค้ำครอง ปกป้อง และระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้เด็กปฐมวัยทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีพ่อแม่อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถเลี้ยงดูรับผิดชอบ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอันรวมทั้งพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญหาที่เข้าถึงความตึงเครียด ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

(๒) พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการวิจัย ทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

เป้าหมาย

(๑) รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อม และบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดูได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

(๒) สร้างความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัยสามารถดำเนินการดูแลปกป้อง ค้ำครอง และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

(๓) เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และอื่น ๆ) ดำเนินการเติมเต็มในทุกด้าน โดยรัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบ การตรวจสอบ มาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุน และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก

(๔) สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทาง/มาตรการ

(๑) ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม

- สร้างกระแสให้ชุมชนและสังคม มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และเฝ้าระวังการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนพ่อแม่ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีส่วนร่วมกับบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กในการดูแลเด็กในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนชุมชนมีบทบาทในการจัดตั้งและขยายบริการดูแลเด็กเล็กให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกพื้นที่

- ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษาและหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน จัดการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ภาครัฐและเอกชนจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแบบบูรณาการ

- สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งภาครัฐและเอกชน และสื่อมวลชน ร่วมกันรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก ให้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- สนับสนุนการขยายบทบาทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นศูนย์วิชาการของชุมชนใช้ประโยชน์จากสถานที่ บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

- ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น จัดให้มีห้องสมุดสำหรับเด็กปฐมวัย (หนังสือ ของเล่น และสื่อต่าง ๆ) สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานส่งเสริมกิจกรรมสำหรับครอบครัวมากขึ้น พร้อมทั้งดำเนินการให้สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว

- รณรงค์ให้ทุกพรรคการเมืองทุกรัฐบาลมีนโยบาย กลยุทธ์ และ มาตรการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชา

(๒) ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้

- ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาการวิจัยและพัฒนาการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเด็กปฐมวัยเพื่อเสนอเป็นนโยบายที่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมพร้อมทั้งขยายผลการวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาด้านวิชาชีพของผู้ประกอบอาชีพด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๓) ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงานประสานงาน และติดตามประเมินผล

- ให้มีคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ โดยออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงการทำงานกับ ๔ กระทรวงหลัก และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์ประกอบจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทำหน้าที่ประสาน นโยบาย ประสานแผนฯ ประสานงบประมาณ ประสานการติดตามงาน การประเมินผล และประสานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้วรวมทั้งการแปลงนโยบายและยุทธศาสตร์นี้ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผล

- ให้หน่วยงานระดับสำนักในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการฯ โดยประสานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดให้มีระบบจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตอบสนองความต้องการของงานพัฒนาเด็กปฐมวัย สร้าง ประสานเครือข่าย และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และเชื่อถือได้

(๕) ด้านระดมทรัพยากร

- รัฐสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
ในลักษณะของการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการและงบประมาณเฉพาะ ตามภารกิจหลักของ
หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญอันเป็น
พื้นฐานต่อการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน

- ปรับมาตรการด้านภาษีและมาตรการอื่นๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคคล
ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่น
ร่วมลงแรงในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยการดำเนินการหรือสนับสนุนการจัดและการบริหารงานบริการ
รูปแบบต่าง ๆ สำหรับเด็กปฐมวัย

- ระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมเพื่อนำมาพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมี
ประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

(๕) ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกรูปแบบและถือเป็นพันธกิจและใช้ศักยภาพในการ
เผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและครอบครัว ตลอดจนกระตุ้นให้ทุกส่วน
ของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้อง คัดกรองเด็กปฐมวัยรวมทั้งผลิตรายการและสื่อทุกประเภท
ที่มีเนื้อหาถูกต้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อการอบรมเลี้ยงดู
และการพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อเฝ้าระวังการผลิตและนำเสนอ

(๖) ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมตามที่ได้รับ
การถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัยจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น หรือที่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นเองและดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้
เด็กปฐมวัยในท้องถิ่นได้พัฒนาตามศักยภาพ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาเด็กปฐมวัย
ตรงตามโครงสร้างที่ชัดเจน

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์และประสานความร่วมมือจาก
ชุมชนท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กหรือสถานศึกษา สร้างศรัทธาให้พ่อแม่
ผู้ปกครอง ชุมชนยอมรับและเข้าใจในความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ
เฝ้าระวัง ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชน องค์กร
เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด หรือมีส่วนร่วม
ในการจัดบริการเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งระดมทุนและ/ หรือจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา
เด็กปฐมวัยในท้องถิ่นตน

(๗) ด้านกฎหมาย

- ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและการพัฒนา ปกป้องคุ้มครองเด็กให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสิทธิเด็ก
- สนับสนุนให้มีการดำเนินงาน ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓ แผนการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ นั้น มีหน่วยงานที่นำเสนอแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ จำนวน ๓ กระทรวง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุข แต่ทั้งนี้หน่วยงานดังกล่าวมีระยะเวลาที่แตกต่างกันในแต่ละหน่วยงานที่นำเสนอ คือกระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอในแผนระยะยาว คือ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ กระทรวงสาธารณสุขนำเสนอยุทธศาสตร์ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๖ ปี) พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๓ ต่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ดังรายละเอียดการนำเสนอตามตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงเวลาที่ดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐- ๕ ปี) พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๙

กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙)	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๓)	กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑)
๑. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๒. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. ยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมสังคมไทยเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๒. ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ๓. ยุทธศาสตร์จัดสภาพแวดล้อมสื่อกระบวนการในการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบริการทางการแพทย์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๒. ยุทธศาสตร์พัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีศักยภาพ ๓. ยุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด ๔. ยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์และพัฒนาลือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๕. ยุทธศาสตร์การจัดการปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ทั้ง ๓ หน่วยงานที่เส้นมิจุดเน้นหลักที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่รายละเอียดย่อยจะแตกต่างกันไปตาม บทบาทภารกิจของแต่ละกระทรวง โดยกระทรวงศึกษาธิการจะเน้นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์เน้นในเรื่องการเตรียมสังคมให้พร้อมเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย สำหรับกระทรวงสาธารณสุขจะเน้นเรื่องสุขภาพอนามัยพัฒนาการให้สมวัย ทั้งนี้ รายละเอียดในการดำเนินงานของแต่ละกระทรวงจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อ ๒.๔ การดำเนินงานภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

นอกจากหน่วยงานที่ได้กล่าวมาแล้ว ๓ หน่วยงาน ยังมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่ดูแลเด็กปฐมวัย แต่ยังไม่ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยออกมาอย่างชัดเจน แต่ก็มีกรดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามบทบาทและภารกิจของหน่วยงาน อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

๑. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การกำกับดูแลเป็นจำนวนมาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหลักที่ต้องดูแลเด็กปฐมวัยภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายใต้แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานออกเป็น ๓ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การยกระดับขีดความสามารถของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้มีสมรรถนะสูง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การสร้างและใช้ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ จะเป็นยุทธศาสตร์ที่มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ประการหนึ่งว่า **“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการที่ดี และมีการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพแก่ประชาชน”** ซึ่งหนึ่งในบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดแก่ประชาชน คือ การบริการทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีตัวชี้วัดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง คือ **“ร้อยละของประชาชนที่พึงพอใจในการจัดบริการสาธารณะของ อปท.”** และ **“ระดับความสำเร็จของการศึกษาและจัดทำมาตรฐานกลางกำกับการจัดบริการสาธารณะของ อปท.”**

๒. กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลสถานศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายใต้แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๑๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๓ ได้กำหนดยุทธศาสตร์หลัก เพื่อความยั่งยืน ๕ ประการขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครที่น่าอยู่ อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบบูรณาการเพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางภูมิภาค (Strengthening Infrastructure for Regional Mega-City) เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนองวิสัยทัศน์ แห่งความเป็นมหานครระดับโลก (Gateway) ในมิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาศักยภาพเมืองเพื่อก้าวทันการแข่งขันทางเศรษฐกิจและเป็นมหานคร แห่งการเรีย่นรู้ (Developing Strong Economy and Knowledge-based Society) เป็นยุทธศาสตร์ ที่มุ่งตอบสนองวิสัยทัศน์แห่งการเป็นมหานครระดับโลก (Gateway) ในมิติด้านสังคม วัฒนธรรม และ ด้านเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม (Striving for Green Bangkok) เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนองวิสัยทัศน์แห่งการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Green) ในการเป็นเมืองแห่งสิ่งแวดล้อมและวิสัยทัศน์แห่งการเป็นเมืองน่าอยู่ (Good Life)

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรม(Providing Good Quality of Life in Cultural Mega-City) เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนอง วิสัยทัศน์แห่งการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Green)

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อเป็นต้นแบบด้านการบริหารมหานคร (Mastering Best Service and Mega-City Management) เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งตอบสนองมิติด้าน การบริการในทุกวิสัยทัศน์ด้าน Gateway ให้เป็นศูนย์กลางของบริการมหานครเพื่อประชาชน และการจัดการมหานคร

ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ จะมีประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยที่เน้นการพัฒนาการศึกษา โดยส่งเสริม สนับสนุนการให้บริการทางการศึกษาทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอนุบาล กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีบริการอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และได้ มาตรฐาน เพื่อเป็นการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดงานหรือศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม โดยมี กลยุทธ์หลัก ๕ กลยุทธ์ ได้แก่

- พัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาของโรงเรียนให้ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงเพื่อให้มีบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและจะนำไปสู่การเข้าถึงบริการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในระยะใกล้บ้านส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย

- พัฒนาศักยภาพของครูบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอนุบาลเพื่อให้มีบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพียงพอที่จะให้บริการพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมให้ผู้อยู่ในวัยเรียนมีโอกาสเข้าถึงการบริการการศึกษาภาคบังคับเพื่อให้มีประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาระดับพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง
- ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีทางเลือกในการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่อยู่ในระยะการเดินทางที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนทั้งสถาบันการศึกษาของกรุงเทพมหานคร รัฐบาลและเอกชนโดยวางแผนให้มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึงและมีขอบเขตการให้บริการที่ไม่ซ้อนทับกัน

๓. **กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน** เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย แต่มีโรงงานและสถานประกอบการจำนวนมากที่มีเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นลูกของแรงงานเข้าไปอยู่ในสถานที่เหล่านั้นระหว่างที่พ่อแม่ทำงานอยู่ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่เข้าไปดูแลเด็กเหล่านี้ และภายใต้แผนปฏิบัติการ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสริมสร้างการคุ้มครองแรงงานตามมาตรฐานแรงงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาคูณภาพชีวิตแรงงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมด้านแรงงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาการบริหารจัดการ

ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมด้านแรงงาน ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัยในสถานประกอบการไว้คือ “ร้อยละของสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง ๕๐ คนขึ้นไปมีกิจกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านแรงงาน” ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นก็คือ การจัดตั้งมุมนมแม่ในสถานประกอบการ และการจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ

จากแผนยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่ได้กล่าวมา ๓ หน่วยงาน คือ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ยังไม่มียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะ ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากบทบาท ภารกิจ และหน้าที่ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานด้านเด็กปฐมวัยโดยตรง แต่เป็นสัญญาณที่ดีที่ทุกหน่วยงานได้ผนวกเรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัยเข้าไปยุทธศาสตร์การทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีถ่ายทอดแนวทางการทำงานจากนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ลงสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสู่การปฏิบัติ

๒.๕ การดำเนินงานภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์

การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ภายหลังจากที่ได้มีการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ก็ได้มีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญออกมา ดังนี้

๑. การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นระเบียบปฏิบัติที่ตราออกมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ส่วนราชการในพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้คุณภาพตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประโยชน์ในการประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

๒. การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (กพป.) เป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ และเป็นคณะกรรมการระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน โดยมีองค์ประกอบจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและบูรณาการการพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งเสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจรตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการ เฝ้าระวัง ดูแลปกป้องคุ้มครอง และจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และวางแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม รวมทั้งก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การทำงานที่ผ่านมาของ กพป. และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนฯ เป็นกลไกในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทำหน้าที่ประสานนโยบายประสานแผนฯ ประสานงบประมาณ ประสานการติดตามงาน การประเมินผล และประสานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งสร้างความต่อเนื่องและเชื่อมโยงการทำงานกับ กระทรวงหลัก และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมที่สำคัญภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ที่กำกับดูแลโดย กพป. และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนฯ ได้แก่

๑. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ (มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย)
๒. ไอโอดีกับเด็ก
๓. การเร่งส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
๔. การเสริมบทบาท อสม. ในการสร้างเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิตของเด็กปฐมวัย
๕. การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กในสถานประกอบการ

๖. การดำเนินการให้เด็กทุกคนที่อายุ ๓-๕ ปี ได้รับการพัฒนาจากบริการของรัฐหรือของภาคเอกชน
๗. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
๘. (ร่าง) ข้อเสนอโครงการวิจัยสถานการณ์ผลกระทบ และแนวทางการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่
๙. โครงการนำร่องทดลองนำสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓-๕ ปี ไปใช้ในสถานศึกษา
๑๐. โครงการหนังสือเล่มแรก (Bookstart) สำหรับเด็กอายุ ๖ เดือน - ๖ ปี
๑๑. การจัดทำสื่อต้นแบบการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสำหรับเด็กปฐมวัย
๑๒. โครงการบัตรประชาชนสำหรับเด็กแรกเกิด (Start Card)

๒.๕.๑. ผลการดำเนินงานโครงการของหน่วยงานต่างๆ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ในการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ทำการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ และสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

โดยการศึกษาเชิงปริมาณ ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อประเมินโครงการฯ ด้วยแบบจำลองการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's 7CIPP Model (Context-Input-Process-Product Model)) ได้แก่ สถานศึกษาระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โรงเรียนอนุบาลสังกัดเทศบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น โดยกระจายอยู่ในพื้นที่ ๔ ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน) ภาคกลาง (จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดกาญจนบุรี) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครพนม) ภาคใต้ (จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง) และกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานและ/หรือหัวหน้าโครงการในหน่วยงานต่างๆ มีจำนวน ๒๑๙ คน และพ่อแม่/ผู้ปกครอง จำนวน ๒๔๙ คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๖๘ คน

ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อ

๑) **การสัมภาษณ์** โครงการที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และ

๒) **การสนทนากลุ่ม** เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ จำนวน ๔๐ คน ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ สถาบันราชานุกูล กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมศาสนา กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กองสวัสดิการแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) สถานศึกษา ระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา ระดับปฐมวัยสังกัด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สถานศึกษา ระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โรงเรียนอนุบาลสังกัดเทศบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ได้ผลการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๒๒ ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ	
๑.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ	๑. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร	- มีการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติมาใช้กับสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนทั่วประเทศ	- หน่วยงานที่ดำเนินการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัย, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน	
	๒. การตั้งศูนย์พัฒนาเด็กในสถานประกอบกิจการ	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน	- -	-	
	๓. การดำเนินการให้เด็กทุกคนอายุ ๓-๕ ปี ได้รับการพัฒนาจากบริการของรัฐหรือของภาคเอกชน	๑. กระทรวงแรงงาน ๒. กระทรวงศึกษาฯ	- -	-	-
	๔. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	- เป็นโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน	- สถานศึกษาทั่วไปที่สังกัด สพฐ. หรือ กศน. และ อปท. ฯลฯ	

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานต้นสังกัดโครงการ
๑.๒ สัมผัสเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. การดำเนินการให้เด็กทุกคนอายุ ๓-๕ ปี ได้รับการพัฒนาจากการบริการของรัฐหรือของภาคเอกชน	๑. กระทรวงแรงงาน ๒. กระทรวงศึกษาฯ	-	-
	๒. โครงการนำร่องทดลองนำสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓-๕ ปี ไปใช้ในสถานศึกษา	๑. มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก	-	-
	๓. โครงการหนังสือเล่มแรก (Book Start) สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ เดือน	มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก	- เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของพ่อแม่ลูก ทำกิจกรรมกับแม่และเด็กมีทักษะในการเรียนรู้รอบด้านจากการอ่านหนังสือเด็กในโครงการหนังสือเล่มแรก สามารถผ่านสมรรถนะ ๔๑๙ ได้คะแนน ๘๐-๑๐๐ คะแนนครบทุกตัวชี้วัดในกลุ่มเด็กอายุ ๓-๕ ปี	- กระทรวงการพัฒนาสังคม - กระทรวงแรงงาน - Well baby clinic - โรงพยาบาลรามคำแหง - สถาบันราชานุกูล นำไปใช้แก่เด็กกลุ่มพิเศษ
	๔. โครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทยปี ๒๕๔๗-ปัจจุบัน	สถาบันราชานุกูล	- มีความต่อเนื่องของการดำเนินงาน - มีตัวชี้วัดในระดับกรมสู่ภาพจิต	- ศูนย์บริการสาธารณสุขทุกแห่งในกรุงเทพมหานคร - โรงพยาบาลชุมชน - รพ.สต.ที่ร่วมใจโครงการ

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนา เด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน ที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จ ของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการ ต้นแบบไปปฏิบัติ
๑.๓ เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจ ร่างกายและประเมินพัฒนาการ เพื่อค้นหาและแก้ไข้	๕. โครงการศูนย์ศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาเด็ก ๑. ไอโอเอ็นกับเด็ก ๒. การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	กรมศัลยกรรม ๑. กระทรวงแรงงาน ๒. กรุงเทพมหานคร	- เป็นโครงการที่มุ่งเน้น ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ตั้งแต่เยาว์วัย	-
๑.๓ เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจ ร่างกายและประเมินพัฒนาการ เพื่อค้นหาและแก้ไข้	๓. โครงการศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กวัยใน อัตราสูงพิเศษฯ สยามบรมราชกุมารี ๔. โครงการต้นแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ๕. โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ (เด็กพิการพัฒนาการล่าช้า) ๖. โครงการส่งเสริมศักยภาพของพ่อแม่ ให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาเด็กกลุ่ม ที่มีความต้องการพิเศษ	สถาบันสุขภาพเด็ก แห่งชาติดังทหารที่ (โรงพยาบาลเด็ก)	- เป็นการส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย - การดูแลเด็กปฐมวัยที่มี ความต้องการพิเศษ - การตั้งพ่อแม่เข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนา เด็ก	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไป ปฏิบัติ - มูลนิธิแม่ข่ายเด็กไทย สถาบันประกอบกิจการ

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๑.๔ รัฐจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการตามความจำเป็นของเด็กทุกคน	๑. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ๒. โครงการพัฒนาสถาบันเด็กไทยปี ๒๕๔๗-ปัจจุบัน ๓. โครงการพัฒนาสถาบันเด็กไทยปี ๒๕๔๗-ปัจจุบัน	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร สถาบันราชานุกูล	- มีการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติมาใช้กับสถาบันรับเลี้ยงเด็กเอกชนทั่วประเทศ - มีความต่อเนื่องของการทำงาน	- หน่วยงานที่ดำเนินการตามการพัฒนาเด็กปฐมวัย, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สถาบันรับเลี้ยงเด็กเอกชน
๓. โครงการจัดบริการแม่ได้กับพร้อมทางพัฒนา	๓. โครงการจัดบริการแม่ได้กับพร้อมทางพัฒนา วัยแรกเกิด-๕ ปีในกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๔	สถาบันราชานุกูล	- มีตัวชี้วัดในระดับกรม สุขภาพจิต คือ ระดับความกล้าในกาพัฒนาโรงพยาบาลศูนย์แม่ที่ให้มีบริการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในคลินิกเด็กสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐาน - ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การประสานงานกัน การทำงานเป็นทีม การได้รับการสนับสนุน ในด้านต่างๆทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร	-

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๑.๕ กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานแห่งชาติ	๑. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร	- มีการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติมาใช้กับสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนทั่วประเทศ	- หน่วยงานที่ดำเนินการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัย, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน
๑.๖ ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๑.๗ พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเขียนแผนบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/ สถานพัฒนาเด็ก/ อนุบาลศึกษา	๑. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ๒. โครงการหนังสือเล่มแรก (Book Start) สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ เดือน	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร ๑. มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก	- มีการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติใช้กับสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนทั่วประเทศ - เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของพ่อแม่ ลูก ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง	- หน่วยงานที่ดำเนินการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัย, อปท., ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน - กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ - กระทรวงแรงงาน - Well baby clinic - โรงพยาบาลลามาอิดี - สถาบันราชกุมภกรรณ นำไปใช้แม่ได้กลุ่มพิเศษ

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๑.๘ ส่งเสริมให้องค์การภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐบาลเอกชนผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน	๑. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กระทรวงมหาดคร ๔. กระทรวงศึกษาฯ ๕. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ สอนวิทยาศาสตร์	- มีความคล่องตัวในการดำเนินงานโครงการต่างๆ ทั้งโครงการที่เสนอโดยภาครัฐ และโครงการที่ สถานศึกษาจัดขึ้นเอง - มีการนำเสนอสื่อต้นแบบ และอบรมบุคลากรปฐมวัย	- สถาบันศึกษา/โรงเรียน เอกชนทุกโรงเรียน

ตารางที่ ๒.๓ ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานต้นสังกัด
๒.๑ จัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัวยุติเตียน เด็ก ๗๗๓ ตำบลจิตวิทยา เด็กปฐมวัยและวิถีการเลี้ยงดูเด็ก	๑. การส่งเสริมการเลี้ยงดูด้วยนมแม่	๑. กระทรวงแรงงาน ๒. กรุงเทพมหานคร	-	- มูลนิธิแม่เต้านมแห่งประเทศไทย สถาบันประกอบกิจการ
	๒. โครงการศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	สถาบันสุขภาพเด็ก แห่งชาติอิมเทรซิม (โรงพยาบาลเด็ก)	- การดูแลเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ - การตั้งพ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก	รพ.บ้านแพ้ว, รพ. พหลโยธิน, รพ. จ. แพร์, รพ. จ. อ่างทอง
	๓. โครงการต้นแบบการเลี้ยงดูด้วยนมแม่			
	๔. โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (เด็กพิการพัฒนากล้ามเนื้อ)			
	๕. โครงการส่งเสริมศักยภาพของพ่อแม่ให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ			
	๖. โครงการพัฒนาคุณภาพคลินิกสุขภาพเด็กดี			
	๗. โครงการฝึกอบรมบุคลากรกุมารแพทย์ด้านพัฒนาการและพฤติกรรม			
	๘. การจัดอบรมแบบคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย			

มาตรฐานการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
	๙. ศึกษาพัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น ๑๐. โครงการ Building healthy kids - รณรงค์ป้องกันอาหารเป็นพิษสารตะกั่ว - รณรงค์เด็กไทยห่างไกลสารพิษพลาสติก ๑๑. โครงการ Bye Bye Bottle - ป้องกันโรคอ้วนในเด็ก - ป้องกันขวดนมพลาสติก ๑๒. โครงการอบรมวิชาการบุคลากรทางการแพทย์ พยาบาล well child ๑๓. โครงการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้เลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-๕ปี : พี่เลี้ยงเด็ก/เจ้าหน้าที่อนามัย/ครู	สถาบันสุขภาพเด็ก แห่งชาติมหาวชิราวุธ (โรงพยาบาลเด็ก)	- มีสื่อเรื่องสิ่งแวดล้อม/สารพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสติปัญญาของเด็ก - สถาบันสุขภาพเด็ก - ม.อ.ก. นำไปทำหนังสือให้ขาดนมต้องระบุ Free BTA - Bye Bye Bottle : สร้าง Healthy eating behaviors normal growth / nutrition	
๒.๒ สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็กแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ	๑. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร ๔. กระทรวงศึกษาฯ ๕. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	- มีความคล่องตัวในการดำเนินงานโครงการต่างๆ ทั้งโครงการที่เสนอโดยภาครัฐ และโครงการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเอง - มีการนำสื่อสื่อต้นแบบและอบรมบุคลากรปฐมวัย	- สถานศึกษา/โรงเรียนเอกชน ทุกโรงเรียน

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๒.๓ จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กและคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ๆ สำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก	<ol style="list-style-type: none"> มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ กระทรวงแรงงาน กรุงเทพมหานคร 	<ul style="list-style-type: none"> มีการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติมาใช้กับศูนย์รับเลี้ยงเด็กเอกชนทั่วประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานที่ดำเนินโครงการ พัฒนาการพัฒนาเด็กปฐมวัย, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สถาบันรับเลี้ยงเด็กเอกชน
	<ol style="list-style-type: none"> โครงการศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการต้นแบบการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่วัดความต้องการพิเศษ (เด็กพิการพัฒนาการล่าช้า) โครงการส่งเสริมศักยภาพของพ่อแม่ให้เป็นเครือข่ายการพัฒนาเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ โครงการพัฒนาคุณภาพคลินิกสุขภาพเด็กดี โครงการฝึกอบรมบุคลากรกรมการแพทย์ด้านพัฒนาการและพฤติกรรม การวิจัยประเมินแบบคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศึกษาพัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น โครงการ Building healthy kids <ul style="list-style-type: none"> รณรงค์ป้องกันอาหารปนเปื้อนสารตะกั่ว รณรงค์เด็กไทยห่างไกลสารพิษพลาสติก โครงการ Bye Bye Bottle <ul style="list-style-type: none"> ป้องกันโรคอ้วนในเด็ก ป้องกันขาดธาตุเหล็ก โครงการอบรมวิชาชีพการคัดกรองทางการแพทย์พยาบาล well child 	สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี (โรงพยาบาลเด็ก)	<ul style="list-style-type: none"> การดูแลเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ การตั้งพ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก มีมติเรื่องสิ่งแวดล้อม/สารพิษที่ส่งผลต่อสุขภาพสติปัญญาของเด็ก 	<ul style="list-style-type: none"> รพ.บ้านแพ้ว, รพ.ทลิ่งลัก รพ.จ.แพ้ว, รพ.จ.อ่างทอง โครงการสร้างตระกัวเกิดการ ทำงานเป็นเครือข่ายด้านสุขภาพส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง ม.อ. นำไปกำหนดให้ ขวดนมต้องระบุ Free BTA Bye Bye Bottle : สร้าง Healthy eating behaviors normal growth / nutrition

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๒.๔ ปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครูและบุคลากรอื่นๆ	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๒.๕ พัฒนาศักยภาพประเภทไม่ว่าสถาบันการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นมืออาชีพ	๑. โครงการฝึกอบรมบุคลากรกรมแพทย์ด้านพัฒนาการและพฤติกรรม ๒. โครงการอบรมวิชาการบุคลากรทางการแพทย์พยาบาล well child ๓. โครงการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้เลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-๕ปี : พี่เลี้ยงเด็ก/เจ้าหน้าที่อนามัย/ครู	สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี (โรงพยาบาลเด็ก)	-	-
๒.๖ ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๒.๗ ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็ง ให้สถานศึกษาฯ ด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๒.๘ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-

ตารางที่ ๒.๔ ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานต้นสังกัดโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๓.๑ ดำเนินพัฒนาการมีส่วนร่วม	๑. การดำเนินการให้เด็กทุกคนอายุ ๓-๕ ปี ได้รับการพัฒนาจากการบริการของรัฐหรือของภาคเอกชน ๑. โครงการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาระดับปฐมวัยในรูปแบบ ร.ร. ส่วัด ๒. โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ๓. โครงการพัฒนาลือล้าหรับเด็กปฐมวัย ๔. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันและอาหารเสริมนมสำหรับเด็กปฐมวัย ๕. โครงการควบคุมโรคขาดสารอาหารไอโอดีนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริฯ ๖. โครงการส่งเสริมสุขอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริฯ	๑. กระทรวงแรงงาน ๒. กระทรวงศึกษาฯ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร	- เป็นการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูให้มีความรู้เข้าใจการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้อง - ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง - ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รร. ศึกษานิเทศก์โครงการในพื้นที่ทุรกันดารซึ่งหน่วยงานอื่นไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้	- โรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๒๙ โรงเรียน - สถานศึกษาทั่วไปที่สังกัด สพฐ. หรือ กศน. และ อบท. ฯลฯ

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๓.๒ ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้	๑. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ๒. การจัดทำสื่อต้นแบบการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสำหรับเด็กปฐมวัย	๑. กระทรวงการพัฒนาลังคมฯ ๒. กระทรวงแรงงาน ๓. กรุงเทพมหานคร ๔. กระทรวงศึกษาฯ ๕. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๑. กระทรวงศึกษาฯ ๒. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	- มีความคล่องตัวในการดำเนินงานโครงการต่างๆ ทั้งโครงการที่เสนอโดยภาครัฐ และโครงการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเอง - มีการนำเสนอสื่อต้นแบบและอบรมบุคลากรปฐมวัย - เป็นการพัฒนาการเรียนรู้นวัตกรรม คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ผ่านกิจกรรมหลักประจำวัน	- สถานศึกษา/โรงเรียนเอกชน เอกชนทุกโรงเรียน - สถานศึกษา/โรงเรียนเอกชนทุกโรงเรียน - โรงเรียนในสังกัด สพฐ. กระทรวงศึกษาธิการ เทศบาลนครระยอง สภ.คมศรูเอกท่น ฯลฯ
๓.๓ ด้านพัฒนาองค์กร กลไกบริหารงานประสานงาน และติดตามประเมินผล	๑. การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ ๒. การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ๓. การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. สำนักนายกรัฐมนตรี ๒. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	- เป็นระเบียบที่ใช้ในการบริหารงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผล การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามนโยบายที่เป็นไปอย่างกว้างขวาง - คณะกรรมการและอนุกรรมการที่ตั้งขึ้น จะช่วยในการขับเคลื่อน	- หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย ไปรษณีย์เอกชน ฯลฯ ไปรับเอากับ การทำงานของหน่วยงานตนเอง

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนา เด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน ที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จ ของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการ ต้นแบบไปปฏิบัติ
๓.๔ ด้านระดมทรัพยากร	<ol style="list-style-type: none"> การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย 	<ol style="list-style-type: none"> สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 	<p>นโยบายฯ ลงสู่การปฏิบัติ และเป็นการสร้างการดำเนินงานที่บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้สอดคล้องและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย ไปรษณีย์เอกชนฯ ไปรับเอาไปปรับใช้กับการทำงานของตนเอง
๓.๕ ด้านระดมทรัพยากร	<ol style="list-style-type: none"> การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย 	<ol style="list-style-type: none"> สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 	<p>เป็นระเบียบที่ใช้ในการบริหารงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผล การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้</p> <ul style="list-style-type: none"> คณะกรรมการและอนุกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น จะช่วยในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ลงสู่การปฏิบัติ และเป็นกำลังการทำงานที่บูรณาการการทำงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้สอดคล้องและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย ไปรษณีย์เอกชนฯ ไปรับเอาไปปรับใช้กับการทำงานของตนเอง

มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จุดเด่น/ความสำเร็จของโครงการ	หน่วยงานอื่นที่นำโครงการต้นแบบไปปฏิบัติ
๓.๕ ด้านส่งเสริมสุขภาพที่สื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๓.๖ ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	อยู่ระหว่างดำเนินการ	-	-	-
๓.๗ ด้านกฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย 	<ol style="list-style-type: none"> สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นระเบียบที่ใช้ในการบริหารงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผล การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ คณะกรรมการและอนุกรรมการที่ตั้งขึ้น จะช่วยในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ลงสู่การปฏิบัติ และเป็นการสร้างการทำงานที่บูรณาการ การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้สอดคล้องและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย เพื่อนำเอานโยบายฯ ไปปรับเอากับการทำงานของหน่วยงานตนเอง

บทที่ ๓

วิเคราะห์ผลการดำเนินงานในช่วงครึ่งแรกของนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

๓.๑ ความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์เด็กปฐมวัย ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ เป็นนโยบายที่ต้องอาศัยการทำงานเชิงบูรณาการจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุทธศาสตร์ต่างๆ จึงต้องถ่ายทอดแนวนโยบายดังกล่าวสู่ยุทธศาสตร์การทำงานของหน่วยงาน และการพิจารณายุทธศาสตร์การทำงานของหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในช่วงครึ่งแรกของแผน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน และกรุงเทพมหานคร พบว่า

ตารางที่ ๓.๑ ความสอดคล้องระหว่างนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ กับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ หน่วยงาน	ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย	ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริม พ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริม สภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙)	- ยุทธศาสตร์การส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย	- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็ก ปฐมวัย	- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา เด็กปฐมวัย
กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๑)	- ยุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัย ให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ สูงสุด	-	- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบริการ ทางการแพทย์ในการพัฒนา เด็กปฐมวัย - ยุทธศาสตร์พัฒนาสถาน รับเลี้ยงเด็กให้มีศักยภาพ - ยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์ และพัฒนาลือเพื่อส่งเสริม การพัฒนาเด็กปฐมวัย
แผนปฏิบัติการ กรมส่งเสริมการ ปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕)	- ยุทธศาสตร์การเพิ่ม ประสิทธิภาพระบบการบริหาร จัดการของอปท. ในการ พัฒนาประเทศภายใต้ตัวชี้วัด ระดับความสำเร็จของการ ศึกษาและจัดทำมาตรฐาน กลางกำกับการจัดบริการ สาธารณะของ อปท.	-	-
กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓)	-	- ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้เลี้ยงดูเด็ก ปฐมวัย	- ยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม สังคมไทยเพื่อการพัฒนา เด็กปฐมวัย - ยุทธศาสตร์จัดสภาพแวดล้อม สื่อกระบวนการในการพัฒนา เด็กปฐมวัย
กรมสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงาน	-	-	- ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง ธรรมาภิบาลและความ รับผิดชอบต่อสังคมด้านแรงงาน ภายใต้ตัวชี้วัด ร้อยละของ สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง ๕๐ คนขึ้นไปมีกิจกรรมแสดง ความรับผิดชอบต่อสังคมด้าน แรงงาน ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นก็ คือ การจัดตั้งมมนมแม่ในสถาน ประกอบกิจการ และการจัดตั้ง สถานเลี้ยงเด็กในสถาน ประกอบกิจการ

ยุทธศาสตร์ หน่วยงาน	ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย	ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริม พ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริม สภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
แผนพัฒนา กรุงเทพมหานคร ระยะ ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๓)	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ อนุบาล ภายใต้กลยุทธ์ - พัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ของโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน อย่างทั่วถึงเพื่อให้มีบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น มาตรฐานเดียวกันและจะ นำไปสู่การเข้าถึงบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานใน ระยะใกล้บ้านส่งผลให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้นตามไปด้วย	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ อนุบาล ภายใต้กลยุทธ์ - พัฒนาศักยภาพของครู บุคลากรทางการศึกษาและ ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐานและอนุบาล เพื่อให้มีบุคลากรทางการ ศึกษาที่มีคุณภาพเพียงพอ ที่จะให้บริการพื้นฐานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ อนุบาล ภายใต้กลยุทธ์ - สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาจาก ทุกภาคส่วนทั้งสถาบันการ ศึกษาของกรุงเทพมหานคร รัฐบาลและเอกชนโดยวางแผน ให้มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึง และมีขอบเขตการให้บริการที่ ไม่ซ้อนทับกัน

๑) หน่วยงานหลักที่ดูแลเด็กปฐมวัยโดยตรง ในด้านการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การกำกับดูแล นั้น กระทรวงศึกษาธิการมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยครบทุกมิติ ส่วนกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมียุทธศาสตร์ในการทำงานยังไม่ชัดเจน เป็นเพียงแนวทางการดำเนินงานภายใต้ตัวชี้วัดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งยังสอดคล้องกับนโยบายหลักที่กำหนดไว้ ในขณะที่กรุงเทพมหานครแม้มียุทธศาสตร์ในการทำงานครบทุกด้านแต่ยังขาดจุดเน้นในการดำเนินงาน ส่วนกระทรวงสาธารณสุขที่ดูแลในด้านสุขภาพของเด็กรวมทั้ง มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่ชัดเจน สำหรับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ อาทิ เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน มียุทธศาสตร์ในการทำงานครบทุกด้าน

๒) หน่วยงานที่ไม่ได้มีหน้าที่ในการดูแลเด็กปฐมวัยโดยตรง ได้แก่ กระทรวงแรงงาน แม้ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานไม่ครอบคลุมตามนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ แต่ก็ครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม การที่ไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เป็นเพียงกลยุทธ์/มาตรการย่อยภายใต้ยุทธศาสตร์โดยยุทธศาสตร์หนึ่ง อาจทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องและไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ อาทิ การจัดตั้งมูมนมแม่ในสถานประกอบการ ของกระทรวงแรงงานก็เป็นเพียงตัวชี้วัดหนึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์หลักเท่านั้น

๓) เมื่อพิจารณาการถ่ายทอดยุทธศาสตร์สู่ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเป็นรายยุทธศาสตร์ พบว่ายุทธศาสตร์การทำงานจะเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ซึ่งมิใช่การพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยตรง ข้อดี คือ ทำให้เกิดสังคมแห่งการพัฒนาเด็กปฐมวัย และทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ต้องมีการดำเนินงานควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยตรง จึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แม้จะไม่มีครบทุกหน่วยงาน แต่หน่วยงานหลักที่ดูแลเด็กปฐมวัย อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข ก็ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์นี้ จึงถือว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม ในขณะที่ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรด้านเด็กปฐมวัย ควรมีปรากฏอยู่ในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย แต่ในขณะนี้หลายหน่วยงานยังไม่เน้นยุทธศาสตร์นี้ จึงควรมีการดำเนินงานเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยในยุทธศาสตร์ที่ ๑ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

๔) ภาพรวมการถ่ายทอดยุทธศาสตร์หลักสู่ยุทธศาสตร์หน่วยงานปฏิบัติการทำให้ดี ตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน มีการกำหนดแผนงานโครงการที่รองรับยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในทุกยุทธศาสตร์ แต่ยังคงขาดการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงาน ขาดจุดเน้นในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานไปถึงเป้าหมายช้ากว่าที่ควรจะเป็น คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ จึงควรเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษาในการกำหนดยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามแผนที่วางไว้

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง อาทิ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ครู อาจารย์ ในสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้บริหารของหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมและความสอดคล้องของเป้าหมายและยุทธศาสตร์ต่างๆ ในนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ไปสู่การปฏิบัติ โดยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๖๘ คน พบว่า

๑. ความสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔

การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ใช้วิธีการระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่างๆ เข้ามาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดทำนโยบายจึงทำให้มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดนโยบาย อย่างไรก็ตามการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ โดยใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยมีผลการสำรวจความคิดเห็นในตารางที่ ๓.๒-๓.๖ แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นพ้องกับยุทธศาสตร์ และมาตรการที่กำหนดไว้ทุกยุทธศาสตร์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัย เติบโตทางและได้รับการยอมรับจากฝ่ายปฏิบัติในพื้นที่ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น อาทิ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย โดยรายละเอียดความสอดคล้องของแต่ละประเด็น มีดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ ความคิดเห็น เรื่อง ความสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา
เด็กปฐมวัย (๐-๕ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับเป้าหมาย	จำนวน	ร้อยละ
เด็กอายุ ๐-๕ ปี เติบโตมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ	๑๘๒	๓๖.๖๙
พ่อแม่สมาชิกในครอบครัว และผู้ทำการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก	๑๕๑	๓๒.๙๕
สังคม ชุมชน ท้องถิ่น ร่วมรับผิดชอบในการจัดและพัฒนา สิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก	๑๕๘	๓๑.๘๕
ไม่ระบุ	๕	๑.๐๑

ด้านความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ พบว่า โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานดำเนินการมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเด็กอายุ ๐-๕ ปี เติบโตมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ มีความสอดคล้องเป็นอันดับแรก มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ร่วมรับผิดชอบในการจัดและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก และด้านพ่อแม่ สมาชิกในครอบครัวและผู้ทำการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก เป็นอันดับสุดท้าย

๒. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ตารางที่ ๓.๓ ความคิดเห็น เรื่อง ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี)
ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับยุทธศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี	๑๘๕	๓๗.๙๙
การส่งเสริมพ่อแม่และผู้กระทำการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๔๓	๒๙.๓๖
การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๕๔	๓๑.๖๒
ไม่ระบุ	๕	๑.๐๓

โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานดำเนินการ พบว่า มีความสอดคล้องในด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี มีความสอดคล้องมากที่สุด เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการส่งเสริมพ่อแม่และผู้กระทำการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นอันดับสุดท้าย

๓. ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตารางที่ ๓.๔ ความคิดเห็น เรื่อง ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี	จำนวน	ร้อยละ
ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ	๑๔๔	๑๗.๐๔
สนับสนุนโครงการต่างๆที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๖๗	๑๙.๗๖
เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหาและเฝ้าระวัง	๑๒๑	๑๔.๓๒
รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ	๗๘	๙.๒๓
กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานแห่งชาติ	๔๗	๕.๕๖
ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก	๑๐๕	๑๒.๔๓
พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/ สถานพัฒนาเด็ก/ อนุบาลศึกษา	๙๘	๑๑.๖๐
ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ธุรกิจเอกชนผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน	๗๙	๙.๓๕
ไม่ระบุ	๖	๐.๗๑

โครงการหรือกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการ พบว่า มีความสอดคล้องกับมาตรการ ภายใต้ด้านยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปีมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ มาตรการสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย รองลงมา คือ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ มาตรการเด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและการประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหาและเฝ้าระวัง โดยมีมาตรการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานแห่งชาติ เป็นอันดับสุดท้าย

๔. ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตารางที่ ๓.๕ ความคิดเห็น เรื่อง ความสอดคล้องกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมพ่อแม่และผู้พัฒนาเด็กปฐมวัย

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้กระทำการพัฒนาเด็กปฐมวัย	จำนวน	ร้อยละ
จัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัว ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ ด้านจิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการเลี้ยงดูเด็ก	๑๔๗	๒๐.๓๐
สร้างแรงจูงใจส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็กแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ	๑๓๒	๑๘.๒๓
จัดให้มีแนวทางประเมินพัฒนาการเด็กและคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ๆ สำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ	๑๑๐	๑๕.๑๙
ปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครูและบุคลากรอื่นๆ พัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยให้ป็นมืออาชีพ	๑๐๗	๑๔.๗๘
ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย	๔๓	๕.๙๔
ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้สมาคมวิชาชีพด้านเด็กปฐมวัยและชมรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๕๓	๗.๓๒
สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย	๕๔	๗.๔๖
ไม่ระบุ	๑๖	๒.๒๑

โครงการหรือกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการ พบว่า มีความสอดคล้องกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้กระทำการพัฒนาเด็กปฐมวัยมากเป็นอันดับแรก คือ การจัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัว ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ ด้านจิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการเลี้ยงดูเด็ก รองลงมาคือ การสร้างแรงจูงใจส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็กแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ การจัดให้มีแนวทางประเมินพัฒนาการเด็กและคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ๆ สำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ การพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นมืออาชีพ โดยมีมาตรการปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย เป็นอันดับสุดท้าย

๕. ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตารางที่ ๓.๖ ความคิดเห็น เรื่อง ความสอดคล้องกับมาตรการด้านยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	จำนวน	ร้อยละ
ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม		
สร้างกระแสชุมชนและสังคมให้มีส่วนร่วม	๑๓๘	๖.๗๔
ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษา จัดการศึกษาปฐมวัย	๑๒๓	๖.๐๑
รณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๓๖	๖.๖๔
สนับสนุนการขยายบทบาทสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นศูนย์วิทยากรชุมชน	๕๒	๒.๕๔
ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย	๑๐๑	๕.๑๓
รณรงค์ให้ทุกรัฐบาลมีกลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง	๖๓	๓.๐๘
ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างองค์ความรู้		
ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย พัฒนาองค์ความรู้เรื่องเด็กปฐมวัย	๑๓๐	๖.๓๕
สนับสนุนการผลิตผลงานวิจัย สื่อเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๑๘	๕.๗๖

ความสอดคล้องของโครงการ/กิจกรรมกับมาตรการภายใต้ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	จำนวน	ร้อยละ
ส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้ประกอบอาชีพ พัฒนาเด็กปฐมวัย	๖๔	๓.๑๓
ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผล		
ให้มีคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ	๑๐๖	๕.๑๘
หน่วยงานระดับสำนักในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ	๔๓	๒.๑๐
ด้านระดมทรัพยากร		
รัฐสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณ	๑๗๔	๘.๕๐
ปรับมาตรการด้านภาษี	๑๓	๐.๖๔
ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วน	๘๘	๔.๓๐
ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย		
สื่อมวลชนทุกรูปแบบเผยแพร่ความรู้การพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑๓๔	๖.๕๕
ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
ส่งเสริมสนับสนุน อปท. จัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ	๑๔๐	๖.๘๔
อปท. จัดบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตรง ตามโครงสร้าง	๑๐๒	๔.๙๘
อปท. ประชาสัมพันธ์ ประสานความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น ให้ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็ก/ สถานศึกษา	๑๑๒	๕.๕๗
ด้านกฎหมาย		
ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ การพัฒนาเด็กปฐมวัย และ การปกป้องคุ้มครองเด็กให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสิทธิเด็ก	๑๐๑	๔.๙๓
สนับสนุนให้มีการดำเนินงานตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ อย่างมีประสิทธิภาพ	๙๙	๔.๘๔
ไม่ระบุ	๑๐	๐.๕๑

โครงการหรือกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการ พบว่า มีความสอดคล้องกับมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ ได้แก่

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม ได้แก่ การสร้างกระแสชุมชนและสังคมให้มีส่วนร่วม การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษา จัดการศึกษาปฐมวัย การส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย การรณรงค์ให้ทุกรัฐบาลมีกลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนการขยายบทบาทสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นศูนย์วิทยาการชุมชน ตามลำดับ

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านวิจัย พัฒนาและสร้างองค์ความรู้ ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย พัฒนาองค์ความรู้เรื่องเด็กปฐมวัย การสนับสนุนการผลิตผลงานวิจัย ลือเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้ประกอบอาชีพพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านพัฒนาองค์กรกลไกการบริหารงานประสานงานและติดตามประเมินผล ได้แก่ ให้มีคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติและหน่วยงานระดับสำนัก ในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านระดมทรัพยากร ได้แก่ รัฐสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณการระดมทรัพยากรทุกภาคส่วน และการปรับมาตรการด้านภาษี

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ สื่อมวลชนทุกรูปแบบเผยแพร่ความรู้การพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุน อปท. จัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุน อปท. ประชาสัมพันธ์ประสานความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็ก/สถานศึกษา และอปท. จัดบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตรงตามโครงสร้าง

ความสอดคล้องกับมาตรการด้านกฎหมาย ได้แก่ ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการปกป้องคุ้มครองเด็กให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสิทธิเด็ก และสนับสนุนให้มีการดำเนินงานตามกฎหมาย กฎ ระเบียบอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ การวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

๓.๒.๑ การติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

จากการติดตามการดำเนินงานภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ พบว่า แนวทาง/มาตรการที่วางไว้มีทั้งที่ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว และที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ผลการดำเนินงานจำแนกรายยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีแนวทาง/มาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น ๘ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๗ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๘๗.๕ ของมาตรการที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด โดยมาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ คือ การส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า เป็นยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากที่สุดทั้งในแง่ปริมาณ คือ มีโครงการที่ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เป็นจำนวนมาก และครอบคลุมในหลายหน่วยงาน ทั้งนี้มีข้อสังเกต คือ มาตรการที่กำหนดส่วนใหญ่เป็นมาตรการการทำงานเชิงเดี่ยวคือแต่ละหน่วยงานสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ได้เป็นอย่างดี การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย การดำเนินงานจึงสำเร็จได้โดยเร็ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่วนมาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินการเรื่องระบบประกันคุณภาพนั้น เป็นมาตรการที่อาศัยระยะเวลาในการดำเนินงาน และต้องประสานการทำงานหลายหน่วยงานจึงยังไม่สำเร็จในช่วงครึ่งแผนแรก ส่วนในแง่คุณภาพ การดำเนินงานโครงการต่างๆ ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานครอบคลุมจำนวนเด็กปฐมวัยได้เป็นจำนวนมาก แต่มาตรการที่เป็นการทำงานเชิงระบบ และอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายยังต้องเร่งรัดการทำงาน และพัฒนาระบบการทำงานต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทาง/มาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น ๘ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๔ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของมาตรการที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด โดยมาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ ประกอบด้วย ๑) การปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครูและบุคลากรอื่นๆ ๒) การปรับปรุงค่าตอบแทน

และสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ๓) การส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็ง ให้สมาคมวิชาชีพด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง และ ๔) สนับสนุน ให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็กปฐมวัย

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ กล่าวคือมาตรการที่เป็นการดำเนินงานเฉพาะหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี แต่ในยุทธศาสตร์นี้ มาตรการส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน จึงทำให้มาตรการหลายมาตรการยังไม่ประสบความสำเร็จ สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานต่างๆ ยังขาดความร่วมมือในการทำงานและการทำงานแบบบูรณาการจึงต้องมีการปรับปรุงระบบและวิธีการใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานงานในยุทธศาสตร์นี้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ในยุทธศาสตร์ในช่วงหลังของแผน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีแนวทาง/มาตรการ ในการดำเนินการทั้งสิ้น ๗ มาตรการ ดำเนินการไปแล้ว ๕ มาตรการคิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔ ของมาตรการ ที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด มาตรการที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ ได้แก่ ๑) การส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชน ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ ๒) การสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ พบว่า ผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะเดียวกับ ๒ ยุทธศาสตร์ที่ผ่านมา กล่าวคือ มาตรการส่วนใหญ่มีโครงการรอบรับและดำเนินงาน สำเร็จได้ด้วยดี แต่บางมาตรการซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ยังดำเนินงาน ไม่แล้วเสร็จ อย่างไรก็ตาม มาตรการที่เป็นหัวใจของยุทธศาสตร์ คือ การออกกระเปาะบ้านกษัตริย์มนตรี การพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ ได้ดำเนินงาน สำเร็จแล้ว และคณะกรรมการชุดนี้ก็เป็นกลไกในการผลักดันแนวทางและมาตรการอื่นให้สำเร็จ ตามเป้าหมาย

๒. ผลการดำเนินงานจำแนกรายหน่วยงานที่ดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของหน่วยงานหลัก ๔ กระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์) และ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง จะพบว่าการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ มีผลการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบจัดบริการด้านการศึกษาในเด็กปฐมวัย โดยมีความเกี่ยวข้อง ในการทำงานทั้ง ๓ ยุทธศาสตร์ ผลการดำเนินการพบว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามบทบาท ภารกิจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาเด็กปฐมวัย เนื่องจากได้มีการดำเนินงานใน การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ แต่ยังคงขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานใน ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่นเดียวกับในยุทธศาสตร์ที่ ๒ และ ๓ ยังมีจุดอ่อน ในการทำงานเชิงบูรณาการ ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นว่ายังมีหลายมาตรการที่ดำเนินงานยังไม่แล้วเสร็จ

กระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบดูแลเด็กปฐมวัยในด้านสุขอนามัย โดยมีความเกี่ยวข้องในการทำงานทั้ง ๓ ยุทธศาสตร์ ผลการดำเนินงานพบว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามบทบาทภารกิจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ ๑ และ ๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่ดำเนินงานมีการขยายผลและต่อยอดการดำเนินงานไปยังหน่วยงานอื่น แต่ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยังมีการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องน้อยเนื่องจากมาตรการที่ระบุไว้ไม่ได้เป็นบทบาทภารกิจของกระทรวงสาธารณสุขโดยตรง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในการกำกับดูแล มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือยุทธศาสตร์ที่ ๑ ผลการดำเนินงานพบว่า มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์น้อย และยังไม่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยที่อยู่ในความดูแล นอกจากนี้ในหลายมาตรการมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และยังไม่ได้ดำเนินงานจึงควรมีการผลักดันการทำงานให้เข้มข้นมากยิ่งขึ้น

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับผิดชอบดูแลเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ อาทิ เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน จึงมีความเกี่ยวข้องกับทุกยุทธศาสตร์แต่ไม่ได้เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ซึ่งผลการดำเนินงาน พบว่า ได้มีการดำเนินการตามมาตรการที่เกี่ยวข้องและมีการบูรณาการการทำงานกับส่วนราชการอื่น แต่ยังคงขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น อาทิ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

นอกจากนี้ก็มีการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเด็กในทุกพื้นที่โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ ๑ โดยมรการทำงานประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานอย่างมีบูรณาการและควรต่อยอดรูปแบบไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนก็มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้วยเช่นกัน โดยอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทำให้เด็กปฐมวัยที่อยู่บริเวณชายแดนและชายขอบได้รับการพัฒนาเท่าเทียมกับเด็กปฐมวัยที่อยู่ในเมือง แต่ก็ยังต้องอาศัยความต่อเนื่องในการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาเกิดผลสำเร็จ

๓.๒.๒ ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาโครงการ/กิจกรรมภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ และโครงการ/กิจกรรมภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่างๆ พบว่า มีโครงการที่เป็นแบบอย่างที่ดี จำนวน ๓โครงการ ได้แก่ โครงการหนังสือเล่มแรก โครงการบ้านวิทยาศาสตร์น้อย และโครงการส่งเสริมโภชนาการสุขภาพและอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า ชุดหนังสือเล่มแรก Bookstart นอกจากจะทำให้เด็กน้อยในวัยขวบปีแรกนั้นเรียนรู้ได้มากมายอย่างน่ามหัศจรรย์แล้ว ยังทำให้บรรยากาศในบ้านอบอุ่น พ่อแม่ลูกได้ใกล้ชิดกัน และมีความสุขร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งยังพบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในพฤติกรรมการเล่นของเด็กคือพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กใช้เวลาในการทำอะไรดี ๆ กับเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะการร้องรำทำเพลง เล่านิทาน และอ่านหนังสือ

โครงการได้มีการติดตามและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในเด็กและครอบครัวมาโดยตลอด ๗ ปี พบว่า ในช่วง ๐-๓ ปีแรก พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กทุกคนใช้หนังสือกับเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และได้ผลดีอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษา สังคม และคุณธรรมพื้นฐาน

จนเด็กอายุ ๓-๕ ปี ครบวัยเข้าเรียน เด็กๆ เข้าไปใช้ชีวิตในสังคมใหม่คือโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อจากบ้านที่ถือเป็นสังคมแรก ทางโครงการได้ดำเนินการกระบวนกรหนึ่งที่สำคัญในการส่งผ่านเด็กจากบ้านสู่รั้วโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ การทำความเข้าใจกับครูเพื่อให้ครูและผู้ดูแลเด็กเห็นความสำคัญ พร้อมกับมอบหนังสือ ภาพสวยๆ เนื้อเรื่องสนุกสนาน เนื้อหาดี ๆ มีคุณธรรมแทรกอย่างมีชีวิตชีวาให้ครูและผู้ดูแลเด็กเพื่อนำหนังสือไปใช้ในการพัฒนาเด็ก อีกทั้งยังได้แนะนำวิธีการต่อ ยอดความคิดและการจัดกิจกรรมต่อ ระหว่างและหลังการเล่านิทาน และอ่านหนังสือให้เด็กฟังอีกด้วย

เมื่อเด็กอายุ ๕ ปี ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการเล่นของเด็กของพ่อแม่กลุ่มเป้าหมายมาตลอด พบว่านับตั้งแต่ปีแรก พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กทำกิจกรรมดี ๆ กับเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะการร้องรำทำเพลง เล่นเล่านิทาน อ่านหนังสือ โดยนำเนื้อหาจากหนังสือมาใช้ ในปีที่ ๖ ผลจากการทดสอบสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย เมื่อเทียบเคียงกับเด็กปฐมวัยทั่วไปในวัยเดียวกันทั้งประเทศไทย ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ยูนิเซฟประเทศไทย พบว่าเด็กในโครงการหนังสือเล่มแรกมีสมรรถนะในการพัฒนาตามวัยดีกว่าเด็กทั่วไปในทุกด้าน

เมื่อเด็กกลุ่มนี้อายุ ๗ ปี เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ แม้ต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนแบบองค์รวมมาเป็นการเรียนที่แยกเป็นรายวิชา แต่ผลการเรียนของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดีเยี่ยม คือคะแนนร้อยละ ๘๐-๑๐๐ ในทุกวิชา พ่อแม่ และครูประเมินในทำนองเดียวกันว่า เป็นผลจากการใช้หนังสือกับเด็กตั้งแต่ขวบปีแรก ทำให้เด็กอ่านออก เขียนได้เร็ว รู้คำศัพท์มาก เมื่ออ่านออกจึงอ่านใจหายแตก เมื่ออ่านใจหายแตก เข้าใจใจหายจึงตอบคำถามได้ และสรุปในทำนองเดียวกันว่าหนังสือทำให้เด็กฉลาด

ความสำเร็จสำคัญระดับประเทศซึ่งถือเป็นความสำเร็จสูงสุดระยะหนึ่งของโครงการหนังสือเล่มแรก Bookstart ประเทศไทย ที่ผลจากการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับจากสังคม กระทั่งรัฐบาลเห็นความสำคัญ จึงสนับสนุนโครงการหนังสือเล่มแรก โดยกระทรวงสาธารณสุข จัดพิมพ์และแจกหนังสือ ๓ เล่ม ให้เด็กตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเด็กมีอายุ ๖ เดือน และ ๑ ปี โดย ๑ ใน ๓ เล่มนั้น คือ หนังสือภาพ เรื่อง ตั้งไข่ล้ม ซึ่งเป็นหนังสือที่ใช้ในโครงการหนังสือเล่มแรก

ปัจจัยของความสำเร็จในโครงการ

- ประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ทำโครงการมีมุมมองที่ฉับไวและเข้าใจในตัวงานค่อนข้างมาก สามารถให้คำแนะนำที่ดีแก่องค์กรภาคีและครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการและทำให้จัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเข้าใจ
- การสร้างการมีส่วนร่วมกับพื้นที่ทำงานตั้งแต่เริ่มต้นโครงการโดยมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กจะเลือกทำงานเฉพาะกับพื้นที่ที่มีความพร้อมในการ “ร่วมคิด ร่วมคน ร่วมคลัง” กับมูลนิธิเท่านั้น หากพื้นที่ใดที่ยังขาดความพร้อมหรือบุคลากรในพื้นที่นั้นไม่มีความตั้งใจจริงในการทำงานร่วมกันก็จะยังไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ การสร้างข้อตกลงในลักษณะนี้จึงทำให้องค์กรภาคีเกิดความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบงานร่วมกันในทุกกระบวนการทำงานและช่วยลดอุปสรรคเรื่องบุคลากรตั้งแต่แรกเริ่ม
- การจัดระบบโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กมีการสรุปบทเรียน นำประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาตลอด ๕ ปีมาปรับปรุงจนเป็นขั้นตอนที่ทำให้คนร่วมทำงานสามารถเห็นภาพการทำงานทั้งหมดตั้งแต่แรก และสามารถดำเนินงานต่อไปได้ด้วยตนเองอย่างคล่องตัวโดยใช้แนวทางที่มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กแนะนำ จึงทำให้สามารถขยายขอบเขตงานไปได้กว้างขวางและได้ผลดีทุกพื้นที่
- แนวทางการทำงานที่มีความยืดหยุ่น เคารพความหลากหลายนอกจากจะมีกรอบโครงสร้างหลักในการทำงานแล้ว มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กยังใส่ใจรายละเอียดและความแตกต่างหลากหลายของพื้นที่ ทำให้องค์กรภาคีสามารถดำเนินงานไปได้โดยอยู่บนฐานวัฒนธรรมองค์กรและบุคลิกความสนใจของตนเอง ทั้งยังสามารถวางแผนเพื่อที่จะรับมือกับเงื่อนไขข้อจำกัดของแต่ละองค์กรได้
- ในช่วงเวลา ๙ ปีมีเด็กปฐมวัยได้เข้าโครงการนี้จำนวน ๒๗,๓๒๕ คน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กได้เข้าร่วมโครงการจำนวน ๒๐๑,๕๕๑ คน

๒. โครงการบ้านวิทยาศาสตร์น้อย

ความเป็นมา

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และบริษัท นานามีบูค จำกัด ได้ศึกษาโครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศเยอรมนี จากโครงการ “Haus der kleinen Forscher” (หรือบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ที่ปลูกฝังนิสัยรักวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขยายผลไปสู่โรงเรียนอนุบาลจำนวนมากในเวลาอันสั้น และสามารถควบคุมมาตรฐานได้อย่างดี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับพ่อแม่ผู้ปกครองอีกด้วย นับว่าเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และบริษัท นานามีบูค จำกัด จึงได้ร่วมมือกันริเริ่มโครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทย” ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน

วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันสร้าง
พื้นฐานการเรียนรู้ของเยาวชนไทย ซึ่งโครงการนี้มุ่งวางรากฐานการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียน
ฝึกสังเกต รู้จักตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมให้พวกเขาเติบโตขึ้น เป็น
นักวิทยาศาสตร์และวิศวกร หรือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีจิตวิทยาศาสตร์ และมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์
ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

- โครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย” จะประสานงานกับโรงเรียนอนุบาลใน
ระยะยาวเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนอนุบาล
- โครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย” จะสนับสนุนการทำงานของครู และ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในภาคปฏิบัติต่างๆ เช่น การทดลอง
- โครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย” จะสร้างความเข้มแข็งในการศึกษา
ด้านวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างบุคลากรสำหรับวงการวิทยาศาสตร์
และวิศวกรรมศาสตร์ในระยะยาว
- โรงเรียนอนุบาลที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับคำแนะนำและแนวทางปฏิบัติว่า สามารถนำ
การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนปฐมวัยได้อย่างไร

เพื่อจะส่งเสริมการหาความรู้ เด็กจะได้รับการสนับสนุนให้เก็บสังเกตและอธิบาย ข้อมูล ตัวเลข และ
คำอธิบายต่างๆ ไปสอบถามผู้อื่น ซึมซับความรู้ที่กลั่นกรองมาแล้วและทบทวน แต่เนื่องจากความรู้ที่ได้
ไม่ใช่ความรู้ข้อเท็จจริงล้วนๆ อย่างที่อธิบายมาแล้วเบื้องต้น แต่การค้นหาคำความหมายของแต่ละคน เด็กๆ
จึงได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาความคิดของตนเองและแสดงออก แลกเปลี่ยนความคิดของตัวเอง
และแสดงออก แลกเปลี่ยนความคิดและอภิปรายกับผู้อื่น ผู้ใหญ่ไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้สอนในชุมชนเรียนรู้
แต่มีหน้าที่ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ครูจะร่วมกันแก้ปัญหาพร้อมกับเด็ก ถ้ายทอด
ความหมายและความเข้าใจในสิ่งต่างๆ อภิปรายและพูดคุยเรื่องเหล่านี้กับเด็ก การเรียนรู้ความหมายร่วมกัน
ของผู้ใหญ่และเด็กจะช่วยให้เด็กมองเห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันนั้นน่าตื่นเต้น และสร้างผลดีมากมายเพียงใด

ผลการดำเนินงาน

ผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วมโครงการคือ เด็กปฐมวัย (อายุ ๓-๖ ปี) โดยเด็กจะได้
รับการฝึกฝนและสร้างทักษะด้านการสังเกตและเรียนรู้ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างง่าย ๆ ตลอดจน
การเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง ซึ่งโครงการ “บ้านนัก
วิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย” จะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนช่วยทำให้เด็กมีสิทธิและโอกาสทางการศึกษา
ทัดเทียมกับทุกคนในสังคม ตลอดจนช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีและความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย

ส่วนผู้นำเครือข่ายท้องถิ่น (Local Network) จะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาด้านการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง โดยผู้นำเครือข่ายท้องถิ่นสามารถประชาสัมพันธ์แก่สาธารณชนได้ว่า เป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่สังคม และสามารถสร้างเครือข่ายกับสถาบันอื่นๆ ในสาขาเดียวกันได้ด้วย เพื่อให้ผู้นำเครือข่ายท้องถิ่นจะได้มีพันธมิตรในการขับเคลื่อนและสนับสนุนงานด้านต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีความเข้มแข็ง

ปัจจัยของความสำเร็จในโครงการ

สิ่งที่สำคัญในการทำโครงการ คือการกำหนดหัวข้อ การเลือกโครงการต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์บางอย่าง และได้รับการพิจารณาอย่างละเอียดดีแล้ว โครงการต้องทำให้เด็กได้ใช้ความพยายาม ค้นคว้าวิจัยด้วยตัวเอง ครูจะร่างโครงการแบบ co-construction ไปพร้อมกับเด็ก ครูและเด็กจะช่วยกันพิจารณาว่าต้องตอบคำถามอะไรบ้าง ทำการทดลองอะไร และต้องทำอะไรนอกเหนือจากนี้หรือไม่ และจะบันทึกกระบวนการทั้งหมดอย่างไร ดังนั้น หัวข้อกว้างๆ อย่าง “น้ำ” จึงไม่เหมาะกับการศึกษา แต่ควรแบ่งเป็นสาขาย่อยที่มีความสำคัญกับเด็กซึ่งมีที่มาและคัดเลือกจากโลกที่เด็กรู้จัก หัวข้อโครงการจึงอาจเป็น “ระบบน้ำประปาในครัวเรือน หรือวงจรน้ำ” การศึกษาหัวข้อโครงการที่เด็กสนใจจะเป็นโอกาสทำให้เด็กเข้าใจความรู้สึกที่ได้คิดทบทวนความรู้และค้นพบ

๓. โครงการส่งเสริมโภชนาการสุขภาพและอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

ความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลภาวะโภชนาการของเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์และเด็กแรกเกิด การขาดสารอาหารของแม่ที่ตั้งครรภ์จะส่งผลให้เด็กในครรภ์และเด็กแรกเกิดมีภาวะโภชนาการบกพร่อง ดังจะเห็นได้จากน้ำหนักแรกคลอดของเด็กจะต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม เด็กจะมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการชะงักงันรวมทั้งมีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ มีภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตสูง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ จึงได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมโภชนาการสุขภาพและอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร เพื่อแก้ปัญหาภาวะโภชนาการแม่และเด็กในพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ วัตถุประสงค์ที่ ๑ ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีภาวะโภชนาการที่สมบูรณ์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เพื่อส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และเพื่อติดตามและเฝ้าระวังโภชนาการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีการดำเนินงาน

- ศึกษาข้อมูล/ปัญหาในพื้นที่รับผิดชอบของโรงเรียน
- จัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ
- จัดประชุมแต่งตั้งคณะทำงาน
- ดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์โครงการ
- สรุปและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ
- รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ

ผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงาน ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
ทั่วประเทศ

เป้าหมายเด็ก/ผู้ปกครองที่ได้ใช้ประโยชน์จากโครงการฯ คือ เด็กและเยาวชนมีภาวะโภชนาการ
ที่สมบูรณ์ตั้งแต่ในครรภ์ ร้อยละ ๑๐๐

โรงเรียนติดตามผลการดำเนินงานและเฝ้าระวังภาวะโภชนาการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่
โรงเรียน ร้อยละ ๑๐๐

เด็กและเยาวชน ร้อยละ ๑๐๐ ได้รับประทานอาหารกลางวันครบ ๕ หมู่ ทุกวัน ได้รับอาหารเสริม
นมทุกวันและมีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน

มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยของความสำเร็จในโครงการ

- เป็นโครงการที่ตอบสนองตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีภาวะโภชนาการสูงตั้งแต่ในครรภ์
- โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับอาหารเสริมนมทุกวันและมีน้ำหนัก
ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน

๓.๒.๓ ประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ในการประเมินผลการดำเนินงานฯ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการภาคสนามลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และ
การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (การระดมความคิดเห็น) และการสัมภาษณ์เชิงลึกโครงการ/
กิจกรรมที่หน่วยงานดำเนินการได้ดี (Best Practice) เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในการวิเคราะห์หาแนวทาง
พัฒนาคุณภาพการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

โดยใช้แบบจำลองการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's 7CIPP Model (Context-Input-Process-Product Model)) ซึ่งเป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย/จุดมุ่งหมาย การดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธี แผนงาน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน คง-ขยาย/ยุบ-เลิกโครงการ โดยมีกรอบการประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๗ กรอบการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การตัดสิน
๑. ด้านบริบท (Context)	๑. บริบทของสังคม ปัญหา และความสำคัญของปัญหาที่นำไปสู่ความจำเป็นในการดำเนินนโยบาย ๒. วัตถุประสงค์ของนโยบายฯ ๓. ความสอดคล้องกับนโยบายฯ ๔. ความสอดคล้องระหว่างนโยบายฯ กับโครงการต่างๆ	๑. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ และผลของประเด็นอื่น	๑. สรุปลักษณะและวิเคราะห์เนื้อหาแบบสัมภาษณ์และนำไปพิจารณาร่วมกับผลการประเมินด้านอื่นๆ ว่ามีความสอดคล้องกันกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	๑. บุคลากร ๒. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือฯลฯ ๓. สถานที่	๑. ระดับความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อด้านปัจจัยนำเข้า	๑. ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อความพร้อมและความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑
๓. ด้านกระบวนการ (Process)	๑. กระบวนการขั้นตอนในการนำนโยบายฯไปใช้ ๒. การบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์	๑. ระดับความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อด้านกระบวนการ	๑. ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมของกระบวนการอยู่ในระดับมากขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การตัดสิน
๔. ด้านผลกระทบ (Impact)	๑. การมีส่วนร่วม ๒. ปัญหาอุปสรรค	๑. ระดับความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อด้านผลกระทบ	๑. นำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการอภิปรายร่วมกับประเด็นการประเมินอื่น ๆ
๕. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness)	๑. ความสำเร็จของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ๒. ประโยชน์ของนโยบายฯ ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี)	๑. ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประเด็นความสำเร็จของนโยบายฯ ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี)	๑. นำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการอภิปรายร่วมกับประเด็นการประเมินอื่น ๆ
๖. ด้านความยั่งยืน (Sustainability)	๑. ศึกษาจากนโยบาย/แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๒. ความเชื่อมโยงของโครงการต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. มีนโยบายแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๒. มีความเชื่อมโยงระหว่างโครงการต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายฯ ๓. ระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙	๑. มีนโยบายแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๒. มีความเชื่อมโยงระหว่างโครงการต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓. ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๑
๗. ด้านความสามารถในการขยายผล (Transportability Evaluation)	๑. จุดเด่นหรือข้อค้นพบของการเป็นแบบอย่างที่ดีของโครงการ	๑. จุดเด่นของโครงการที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี	๑. มีโครงการที่มีจุดเด่นสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

ผลการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ มีดังนี้

ตารางที่ ๓.๘ ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ประเด็น	ร้อยละ
๑. ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ/ กิจกรรม	๓.๕๕
๑.๑ โครงการ/กิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙	๓.๕๘
๑.๒ โครงการ/กิจกรรมสอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายของหน่วยงาน	๓.๕๑
๑.๓ โครงการ/กิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง	๓.๕๖
๑.๔ โครงการ/กิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น	๓.๖๖
๒. ด้านความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม	๓.๐๓
๒.๑ ความเหมาะสมของงบประมาณ	๒.๘๒
๒.๒ ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์	๒.๘๓
๒.๓ ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ/กิจกรรม	๓.๒๓
๒.๔ ความเพียงพอของบุคลากร	๒.๙๕
๒.๕ ความร่วมมือของบุคลากรในการดำเนินงาน	๓.๓๔
๓. ด้านความเหมาะสมของกระบวนการจัดโครงการ/กิจกรรม	๓.๓๐
๓.๑ ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรม	๓.๓๕
๓.๒ วิธีการที่ปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้	๓.๒๕
๔. ด้านความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดกิจกรรม	๓.๓๔
๔.๑ ปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วนตามลำดับที่กำหนด	๓.๓๔
๔.๒ ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม	๓.๓๕
๔.๓ ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	๓.๓๓
๕. ด้านความยั่งยืน	๒.๙๖
๕.๑ การดำเนินโครงการฯ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ	๓.๓๕
๕.๒ ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม	๒.๖๑
๕.๓ มีแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของโครงการ/กิจกรรม	๒.๙๓
๖. ด้านความสามารถในการขยายผล	๓.๓๓
๖.๑ จุดเด่นของโครงการฯ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีต่อโครงการอื่น ๆ	๓.๓๓
๖.๒ โครงการฯ ที่ทำนบปฏิบัตินี้ก่อให้เกิดผลที่มีคุณค่านอกเหนือจากวัตถุประสงค์	๓.๓๔

จากข้อมูลในตารางที่ ๓.๘ และผลการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปผลตาม ประเมินในประเด็นต่างๆ ตามแบบจำลองการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's 7CIPP Model) ได้ดังนี้

๑) การประเมินด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่ามีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ สอดคล้องกับนโยบายเป้าหมายของหน่วยงาน และสอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง

๒) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม ด้านความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความร่วมมือของบุคลากรในการดำเนินงาน เป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ/กิจกรรม ความเหมาะสมของงบประมาณความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ และ ความเพียงพอของบุคลากร ตามลำดับ

๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่า ความเหมาะสมของกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง อาทิประเด็นเรื่องความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน และวิธีการที่ปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานมีทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ เกิดความสามัคคีระหว่างชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองครูนักเรียน มีโอกาสได้ร่วมมือกันพัฒนาโครงการ/กิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้ชุมชน ผู้ปกครอง มีความรู้และตระหนัก ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และเกิดการจัดการความรู้ มีทีมวิชาการที่เข้มแข็ง สามารถนำความรู้จากครู ผู้สอนที่มีความชำนาญมาแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ให้แก่เพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชนเป็นการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่องซึ่งมีผล มาจากการได้รับงบประมาณที่ล่าช้าและไม่เพียงพอ การไม่สามารถทำการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ได้อย่างถูกต้องตามหลักพัฒนาการเนื่องจากการขาดครูปฐมวัย/ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบและจบ การศึกษาด้านปฐมวัยทำให้ และเด็กปฐมวัยบางคนขาดโอกาสและประสบการณ์ในการปรับตัวเข้ากับ สังคม การใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาตามเชื้อชาติที่แตกต่างกันของเด็กและครูผู้สอนทำให้ขาดความเข้าใจ ที่ตรงกันในการสื่อสาร

๕) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วนตามลำดับที่กำหนดการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม และการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยสามารถแยกออกมาเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

๕.๑ ผลที่เด็กได้รับจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอยู่ในระดับดีมาก/ เด็กมีพัฒนาการด้านทักษะพื้นฐาน มีพัฒนาการเรียนรู้ที่ดี/ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น มากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลด้านสุขภาพ มีร่างกายแข็งแรง/ ส่งเสริมเด็กสุขภาพดีทำให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้มากขึ้น ได้เรียนรู้ประสบการณ์ในการใช้ชีวิต/ ได้รับการเรียนรู้โดยผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และมีทักษะในการดำเนินชีวิตเหมาะสมตามวัย

๕.๒ ผลที่ครู/ ผู้ดูแลเด็กได้รับจากการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม

ครู/ ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเด็กและวิธีการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ครู/ ผู้ดูแลเด็กได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างวิทยากรครู และเด็ก และครู/ ผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้

๕.๓ ผลที่ผู้ปกครองได้รับจากการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม

ผู้ปกครองมีความรู้ในการพัฒนาบุตรหลาน และขยายผลไปยังชุมชน/ มีความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มีการเลี้ยงลูกที่ถูกต้องมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือผู้ปกครองได้ร่วมสนับสนุนพัฒนากิจกรรม มีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ผู้ปกครอง โรงเรียน เด็ก ชุมชน และผู้ปกครองมีความรู้ด้านโภชนาการสำหรับเด็ก การปฏิบัติตัวต่อการเสริมสร้างสุขอนามัยเด็ก

๕.๔ ผลที่ประชาชนได้รับจากการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม

ประชาชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาและสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย พัฒนาการเรียนรู้ให้เด็ก มากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/มีแหล่งความรู้ทางวิชาการด้านปฐมวัยที่สามารถเข้าใช้บริการได้ และประชาชนเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น/ทำให้มีความสนใจดูแลลูกหลานมากขึ้น เมื่อได้ทราบประโยชน์ที่ได้รับ/ให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาเด็กในวัย ๐-๕ ปี เพิ่มมากขึ้น

๕.๕ ผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินโครงการนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากการดำเนินงานโครงการ เกิดผลสำเร็จที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ใน การดำเนินโครงการ ได้แก่

- (๑) ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยนอกสังกัด รวมทั้งชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย และสามารถบูรณาการร่วมกันได้
- (๒) เกิดเครือข่ายผู้ปกครอง ทำให้โรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเป็นที่รู้จักของชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
- (๓) ครูรับรู้ถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นของเด็ก ทำให้ได้แนวทางในการจัดกิจกรรม เสริมสร้างประสบการณ์การพัฒนาเด็กที่มีประสิทธิภาพ
- (๔) เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น/มีความสุขและมีพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม

๖) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่าการดำเนินโครงการฯ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยด้านปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม และด้านการมีแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของโครงการ/กิจกรรม มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมีระดับความพึงพอใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ กิจกรรมที่จัดเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและทักษะของเด็กปฐมวัยโดยด้านความพร้อมของสถานที่ มีระดับความพึงพอใจมากเป็นอันดับสุดท้าย

๗) การประเมินความสามารถในการขยายผล (Transportability Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม พบว่าโครงการฯ ที่ปฏิบัติก่อให้เกิดผลที่มีคุณค่านอกเหนือจากวัตถุประสงค์มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก จุดเด่นของโครงการฯ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีต่อโครงการอื่นๆ มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง และมีด้านต่างๆ ได้แก่ เด็กได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมกับวัยเด็กนักเรียนได้รับบริการด้านสุขภาพเป็นการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ปลอดภัย ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนดูแลและรู้วิธีการในการป้องกันโรคที่จะเกิดกับเด็กอย่างถูกวิธี/พัฒนาเด็กเล็กได้ตามมาตรฐานของกรมอนามัย และมีการนำกระบวนการสอนวิทย์-คณิต เข้าไปสอนในชั้นเรียน ทำให้เด็กมีความรู้และทักษะ/ทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย เป็นจุดแข็งของการดำเนินงานโครงการที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำวิธีการ/รูปแบบการดำเนินโครงการ/กิจกรรมไปใช้ในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในดำเนินการตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

แม้การดำเนินงานส่วนใหญ่ภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ จะได้ดำเนินการเรียบร้อยเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ในขั้นตอนการดำเนินงานยังมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานยังไม่ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย โดยประมวลผลออกมาตามประเด็นในแบบจำลองการประเมินผลของสตีเฟิลบีม ได้ดังนี้

ตารางที่ ๓.๙ การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ประเด็นการพิจารณา	ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงาน
๑. ด้านบริบท (Context)	- ยุทธศาสตร์มีความครอบคลุมประเด็นปัญหาแต่ในทางปฏิบัติยังทำได้ไม่เป็นรูปธรรมเนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมของแต่ละครอบครัว สังคมมีความแตกต่างกัน ไม่มีแนวทางที่รองรับปัญหานี้ เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์แบบ Agenda Based Strategy โดยไม่คำนึงถึง Area Based Problem
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	- ไม่มีการสนับสนุนด้านบุคลากรและด้านการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานครอบคลุมได้ครบทุกมาตรการ
๓. ด้านกระบวนการ (Process)	- กระบวนการและขั้นตอนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติทำได้ดีเฉพาะในครูอาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษา แต่พ่อแม่ผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงานไม่มีความรู้ความเข้าใจในนโยบาย จึงทำให้มีการขยายผลไปสู่พ่อแม่ผู้ปกครองน้อย
๔. ด้านผลกระทบ (Impact)	- มีโครงการที่ดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในกลุ่มเล็กและกระจุกตัวอยู่ในเขตตัวเมือง จึงไม่ส่งผลกระทบในวงกว้าง
๕. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness)	- เป้าหมายและตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ยังไม่ชัดเจนและตรงตามตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทำให้การประเมินความสำเร็จของโครงการทำได้ยาก
๖. ด้านความยั่งยืน (Sustainability)	- ยังขาดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงาน ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องไม่ยั่งยืน
๗. ด้านความสามารถในการขยายผล (Transportability Evaluation)	- โครงการส่วนใหญ่ยังไม่มีการต่อยอดและขยายผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ในการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่าจะมีอีก ๓ ปัจจัยในการดำเนินการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ อันประกอบด้วย ระยะเวลาในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ หน่วยงาน/สถานที่ที่ดำเนินโครงการ และงบประมาณในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ

ตารางที่ ๘ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑ เดือน	๔๔	๒๐.๐๙
๑ - ๓ เดือน	๒๓	๑๐.๕๐
๔ - ๖ เดือน	๑๒	๕.๔๘
๗ - ๑๑ เดือน	๔	๑.๘๓
๑๒ เดือน/๑ ปี	๙๖	๔๓.๘๔
มากกว่า ๑ ปี	๓	๑.๓๗
ไม่ระบุ	๓๗	๑๖.๘๙

ผลการสำรวจความคิดเห็นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการที่ทันการณ์ และมีประโยชน์สูงสุด คือ ๑๒ เดือน และรองลงมา คือ น้อยกว่า ๓ เดือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีประชาชนจำนวนไม่น้อยต้องการโครงการระยะสั้น เห็นผลโดยเร็ว ซึ่งโครงการเหล่านี้จะเป็นโครงการในลักษณะการแจกของ หรือการอบรมระยะสั้น ซึ่งอาจจะไม่ยั่งยืนและแก้ไขปัญหาในระยะยาว

๒. หน่วยงาน/สถานที่ที่ดำเนินโครงการ

ตารางที่ ๙ สถานที่ดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกสังกัด	๑๐๕	๔๙.๗๖
โรงเรียนในสังกัด/สถานศึกษา	๓๓	๑๕.๖๔
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	๑๗	๘.๐๖
ชุมชน/ วัด/ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	๑๑	๕.๒๑
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	๙	๔.๒๗
สาธารณสุขอำเภอ/รพ.ทุกอำเภอ/สาธารณสุขตำบล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)	๘	๓.๗๙
องค์การบริหารส่วนตำบล	๘	๓.๗๙

ผลการสำรวจความคิดเห็นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินโครงการควรดำเนินการกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกสังกัด ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ตรงจุด เพราะทรัพยากรที่จัดสรรมา จะลงไปสู่เด็กปฐมวัยซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตาม ก็ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กในสัดส่วนที่เหมาะสมควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้มีการดำเนินการที่ต่อเนื่อง และยั่งยืน

๓. งบประมาณในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ

ตารางที่ ๑๐ งบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

งบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท	๑๑๐	๕๐.๒๔
๑๐๐,๐๐๑-๕๐๐,๐๐๐ บาท	๑๗	๗.๗๖
มากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท	๕	๒.๒๘
ไม่ระบุ	๘๗	๓๙.๗๒
รวม	๒๑๙	๑๐๐.๐๐

ผลการสำรวจความคิดเห็นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ต้องการให้งบประมาณในการดำเนินงานแต่ละโครงการไม่ต้องสูงมาก โดยเห็นว่าควรต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจะทำให้การทุจริตคอร์รัปชันมีน้อย แต่โครงการเหล่านี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง อันจะทำให้ผลการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัญหา อุปสรรคที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ได้ดังนี้

๑. ปัญหาความไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (Area Based Problem) การดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์จะเน้นการแก้ไขปัญหาในเชิงประเด็นปัญหา (Agenda Based Strategy) ซึ่งแม้จะครอบคลุมปัญหาในทุกด้าน แต่ก็อาจจะไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จในทุกพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่ก็จะมีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับแต่ละพื้นที่ อีกทั้งการจัดทำยุทธศาสตร์แม้ได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำนโยบายแต่ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมจากพื้นที่ให้มากขึ้นอันจะทำให้ยุทธศาสตร์มีความอ่อนตัวมากขึ้นสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับพื้นที่ได้ทุกบริบท ซึ่งจะทำให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้มากขึ้น

๒. การกำหนดเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละยุทธศาสตร์ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลและวัดความสำเร็จในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์จึงทำได้ยาก ส่งผลให้การเปลี่ยนการดำเนินงานทำได้ยากเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน เมื่อไม่มีเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนจะส่งผลให้การออกแบบและจัดทำโครงการไม่สนองเจตนารมณ์ของนโยบายที่วางไว้ จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นโยบายฯ ไม่ประสบความสำเร็จ

๓. การขาดการทำงานอย่างบูรณาการ จากผลการดำเนินการพบว่า มาตรการที่เป็นการดำเนินงานเบ็ดเสร็จในหน่วยงานเดียว ส่วนใหญ่จะดำเนินการสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่ขาดการขยายผลและต่อยอดการทำงานไปสู่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนมาตรการที่จะต้องดำเนินงานร่วมมือกันหลายหน่วยงานมักจะไม่ประสบความสำเร็จจึงสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความร่วมมือในการทำงาน ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานในด้านประสิทธิผลการต่อยอด และความยั่งยืนในการทำงาน

บทที่ ๔

สรุปผลและข้อเสนอแนะการดำเนินงานในช่วงครึ่งหลัง ของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

๔.๑ สรุปผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ทำการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ โดยผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวนั้น ได้ดำเนินงานไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ในเชิงปริมาณนั้น ทั้ง ๓ ยุทธศาสตร์ อันประกอบไปด้วยมาตรการทั้งสิ้น ๒๓ ด้าน ได้มีกิจกรรม/โครงการดำเนินงานไปแล้วทั้งสิ้น ๑๖ มาตรการ คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ในเชิงคุณภาพ มีโครงการที่ประสบความสำเร็จและขยายผลต่อยอดการดำเนินงานไปยังหน่วยงานหลายโครงการ อาทิ โครงการหนังสือเล่มแรก สะท้อนให้เห็นว่า นโยบายและยุทธศาสตร์มีการถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่า มาตรการที่ดำเนินงานเป็นมาตรการที่ต้องร่วมทำงานกับหน่วยงานอื่น หรือการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีร่วมต่างๆ อาทิ การปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครูและบุคลากรอื่นๆ การส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย การดำเนินงานในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการและการสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงานสำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์นี้ ทุกหน่วยงานมีการดำเนินงานไปแล้วทั้งสิ้น แต่ลำดับการให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ก็จะแตกต่างกันไปตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน แต่สำหรับกระทรวงที่ดูแลเด็กปฐมวัยโดยตรง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ต้องมีแผนปฏิบัติการที่รองรับการดำเนินงานตามนโยบายและแผนนี้อย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ในด้านการประเมินผล ใช้แบบจำลองการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's 7CIPP Model) โดยมีการสำเร็จความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนและทุกระดับการปฏิบัติงาน โดยมีผลสรุปว่า โครงการ/ กิจกรรมที่ดำเนินการ ในภาพรวมมีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ สอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงาน และสอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่า โครงการ/ กิจกรรมทั้งที่ดำเนินการภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ หรือดำเนินการภายใต้นโยบายของหน่วยงานเองมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นความต้องการที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation) และการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรมด้านความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ ในการดำเนินงาน ในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งก็เป็นผลมาจากปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการในการดำเนินงาน อาทิ ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น ในเรื่องการได้รับงบประมาณที่ล่าช้าและไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ก็เป็นผลมาจากความไม่เพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ส่งผลทำให้ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลกระทบเชิงบวกก็เกิดจากการดำเนินงานอย่างขยันขันแข็งของหน่วยงานอย่างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานส่วนกลางก็ยังให้ความสำคัญที่ให้ความสำคัญที่จะทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ เพราะเป็นกลไกที่จะช่วยในการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้พร้อมในการดำเนินงาน รวมทั้งให้องค์ความรู้ในการดำเนินงานแก่หน่วยงานปฏิบัติ และส่งผลต่อมาว่า การดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมจะสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักให้ชุมชนได้คิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยของชุมชนเอง การที่ชุมชนมีผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่ายเข้มแข็ง และเกิดจากการที่ครู/ ครู วรร.ตชด./ ผู้ดูแลเด็ก ได้ดำเนินการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ

การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินโครงการที่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งมาจากการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น การปรับเปลี่ยนกำหนดระยะเวลา ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่การที่ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากปัญหาด้านงบประมาณที่ล่าช้าและไม่เพียงพอ และการขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านเด็กปฐมวัยหรือมีวุฒิการศึกษาปฐมวัย

การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของโครงการ/ กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ประเด็นการดำเนินโครงการฯ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการได้สร้างความพึงพอใจต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก การส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้และเข้าใจแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ส่งผลให้การดำเนินโครงการ/ กิจกรรมมีความยั่งยืน

การประเมินความสามารถในการขยายผล (Transportability Evaluation) ของโครงการ/กิจกรรม ในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า มีโครงการ/ กิจกรรมจำนวนหนึ่ง ได้กลายเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) อาทิ โครงการหนังสือเล่มแรก ที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถนำไปใช้เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

จากผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ สามารถประมวลปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย ๗ ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ “SUCCESSMODEL”

๑. Supportive Agent	ปัจจัยสนับสนุน
๒. Understanding Child Development	ความเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
๓. Child Connectivity	เครือข่าย
๔. Caring Responsibility	เอาใจใส่ดูแล
๕. Evaluating Improvement	การประเมินเพื่อพัฒนา
๖. Strategic Enhancement	กลยุทธ์
๗. Service Fulfillment	การบริการเพื่อเติมเต็ม

ตารางที่ ๕.๑ ปัจจัยที่ทำให้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ประสบความสำเร็จ

“SUCCESS MODEL”	
Supportive Agent (ปัจจัยสนับสนุน)	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กเครื่องมือต่าง ๆ - การสร้างมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย - สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโภชนาการของเด็กปฐมวัย - หลักสูตรการฝึกอบรม/ศูนย์วิชาการเด็ก - เทคนิคการจัดการเรียนรู้และคู่มือการวิจัย
Understanding Child Development (ความเข้าใจพัฒนาการ ของเด็กปฐมวัย)	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ ความเข้าใจของแม่ตั้งแต่เริ่มมีครรภ์ - การให้ความรู้ผู้ปกครอง/ การฝึกอบรม - ความผูกพันระหว่างครอบครัวและเด็กปฐมวัย - การให้เด็กได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน
Child Connectivity (เครือข่าย)	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนแม่ ครอบครัว โรงพยาบาลและชุมชน - นักจิตวิทยาเด็ก - นักวิจัย
Caring Responsibility (เอาใจใส่ดูแล)	<ul style="list-style-type: none"> - เวลาของแม่ในการดูแลเด็กปฐมวัย - การสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เกี่ยวข้องและครอบครัว - CSR เด็กปฐมวัยด้านต่างๆ - หลักสูตรย้าย ดูแลลูกหลาน - ความปลอดภัยของของใช้สำหรับเด็กที่ต้องได้มาตรฐานที่กำหนด - การคัดกรองเด็ก/สมรรถนะ - กลุ่มจิตอาสาเพื่อส่งเสริมความรู้อย่างมีคุณภาพ
Evaluating Improvement (การประเมินเพื่อพัฒนา)	<ul style="list-style-type: none"> - การติดตามเพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนและได้แนวทาง ในการประเมินพัฒนาการเด็ก - การประเมินพัฒนาการเด็กควรบรรลุด้านสิทธิเด็กในทุกมิติ - การร่วมปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องประชุมและการมีส่วนร่วม - การประเมินและคำนึงถึงต้นทุนชีวิตเด็กปฐมวัย - Child abuse - ความสอดคล้องระหว่างงานกับงบประมาณ - ความครอบคลุมมิติต่างๆที่นอกเหนือจากการศึกษา และการประยุกต์เข้ากับบริบทไทย - ความต่อเนื่องในการปฏิบัติ - การกำหนดตัวชี้วัด

“SUCCESS MODEL”	
Strategic Enhancement (กลยุทธ์)	<ul style="list-style-type: none"> - สิทธิเด็ก - โภชนาการ - การจัดการสิ่งแวดล้อม - ศูนย์กลางความร่วมมือที่ยึดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฐาน - คุณภาพเด็กแข็งแรงดีมีความสุขและมีความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของการรู้รอบ รู้คิด และรู้ธรรม โดยรู้ธรรมนั้น ประกอบด้วยคุณธรรมชาติ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม - นวัตกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย - การปรับกระบวนการทัศน์พ่อแม่/ผู้เกี่ยวข้องสิทธิเด็ก ๕ ด้าน ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการปกป้องคุ้มครองเด็ก สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม
Service Fulfillment (การบริการเพื่อเติมเต็ม)	<ul style="list-style-type: none"> - การดูแลเด็กพิการด้วยบัตรทอง - โครงการดูแลเด็ก/ พัฒนาการเด็ก - สถานประกอบการจัดสวัสดิการ - Day-care - นำโครงการที่เป็น Best Practice ไปขยายผล

๔.๓ ข้อเสนอแนะการดำเนินงานนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ในระยะต่อไป พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙

จากผลการวิเคราะห์และการสรุปผลการดำเนินงานนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ในระยะต่อไป พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ สามารถกำหนดข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ดังนี้

๑. ด้านการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ในระยะต่อไป (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ไปปฏิบัติ

๑.๑ ควรมีการจัดโครงสร้างหน่วยปฏิบัติ และกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) เพื่อการสนับสนุน ส่งเสริมและผลักดันให้มีการดำเนินการตามมาตรการอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๒ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน

๑.๓ หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ปี) ควรดำเนินการวิเคราะห์งบประมาณ หาแหล่งงบประมาณและทรัพยากร เพื่อจัดสรรให้แก่แต่ละโครงการ/กิจกรรม สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรมได้

๑.๔ ควรมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ โดยใช่ประโยชน์จากภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยเสริมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ประสบความสำเร็จในทุกพื้นที่อย่างแท้จริง

๑.๕ ควรส่งเสริมให้แต่ละหน่วยงานจัดทำแผนปฏิบัติการที่บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้แนวทาง/มาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินงาน มีโครงการรองรับ สามารถดำเนินการได้

๒. ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๒.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการประเมินพฤติกรรม ประเมินพัฒนาการ ประเมินภาวะการเจริญเติบโต ประเมินภาวะโภชนาการ และการทันตสุขภาพ ให้แก่เด็กปฐมวัยทุกคน

๒.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการคัดกรองเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ เด็กพัฒนาการล่าช้า และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยกลุ่มดังกล่าว

๒.๓ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้ารับบริการทางการแพทย์อย่างครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกกลุ่ม ได้แก่ เด็กปกติ เด็กพิเศษ เด็กพิการซ้ำซ้อน เป็นต้น

๒.๔ ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กปฐมวัย และแผนที่ (Mapping) เด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามและค้นหาเด็กปฐมวัยที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

๓. ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

๓.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ให้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่า ตายาย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและรอบด้าน

๓.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรกำหนดมาตรการในการป้องกันดูแลไม่ให้เกิดอุบัติเหตุแก่เด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัยแต่ละกลุ่ม

๔. ด้านสภาพแวดล้อม

๔.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกกลุ่ม

๔.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ควรมีการส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัยแต่ละกลุ่ม

๕. ด้านการวิจัย

๕.๑ ควรมีการประเมินเปรียบเทียบผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนดำเนินโครงการในโอกาสต่อไป

๕.๒ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการฯ เช่น ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

๕.๓ ควรมีการศึกษากระบวนการและผลสำเร็จในการดำเนินงานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕).

กรุงเทพฯ : มท., ๒๕๕๒

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน. แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ (ฉบับปรับปรุงประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓). กรุงเทพฯ : รง., ๒๕๕๓

บังกอร์ เทพเทียน และ ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์. (๒๕๕๐). การดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. วารสาร
สาธารณสุข และการพัฒนา ๒๕๕๐ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓. สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน. นครปฐม:
มหาวิทยาลัย มหิดล.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (๒๕๕๔ก). วิวิธวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว
พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๕๐

----- (ร่าง) รายงานการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย
(๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ช่วงครึ่งแผน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ โดยมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต., ม.ป.ท. (อัดสำเนา)

----- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๕๑

----- สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๕๕

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๑๒ ปี
(พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๓) กรุงเทพฯ มหานครแห่งความน่าอยู่อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กทม., ๒๕๕๒

คณะผู้จัดทำเอกสาร

ที่ปรึกษา

ดร.ศศิธารา พิชัยชาญณรงค์

ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน

นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

ผู้จัดทำรายงาน

นางอรุณศรี ละอองแก้ว

นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ

หัวหน้ากลุ่มพัฒนามาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานและผู้รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนามาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๑. นางอรุณศรี ละอองแก้ว

๒. นางประวีณา อัสโย

๓. นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง

๔. นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ

๕. นางสาวมณีนรัตน์ กรุงแสนเมือง

๖. นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ

๗. นางสาววิภาดา วานิช

หัวหน้ากลุ่มพัฒนามาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ